

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT BİLİM DALI

BASEL UZLAŞISININ, ULUSLARARASI VE TÜRK BANKACILIK
SEKTÖRÜNE ETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Naim KAHVECİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sara ONUR

Temmuz-2019
KIRIKKALE

ONAY

Dr. Öğr. Üyesi Sara ONUR danışmanlığında Naim KAHVECİ tarafından hazırlanan “Basel Uzlaşısının, Uluslararası ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2019

(İmza)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2019

[Ünvani, Adı ve Soyadı] (Enstitü Müdürü)

.....

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Basel Uzlaşısının, Uluslararası ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

01/07/2019

Naim KAHVECİ

ÖNSÖZ

Bankacılık ve finans sektörü zaman içinde değişimler göstermiş ve güvene dayalı bu sektörü ayakta tutabilmek adına birçok çalışmalar yapılmıştır. Mevduat sahipleri tasarruflarını bankaya koyarak gelir elde etmek istemekte, yatırımcılar veya ihtiyaç sahipleri ise bu fonları kullanmak istemektedir. Bankalar da bir yandan topladıkları mevduatları satarak maksimum fayda sağlamak isterken diğer yandan mevduat sahiplerine onların istedikleri zaman tasarruflarını geri vermek durumundadır. Bununla ilgili ülkelerin ilgili kurumları çalışmalar yapmış ve bir denge kurmak adına uzlaşılar yayınlamışlardır. Bu yayımlanan uzlaşılarda ülkeler tarafından kurulan bir komite takip ederek, zaman içinde gerekli alanlarda değişiklik yaparak yeni uzlaşılar oluşturmuşlardır. Bu tezde uzlaşılardan karşılaştırılmasını ve en son uzlaşısı olan Basel III'ün Türkiye'ye etkileri incelenmiştir.

Bu tezin hazırlanmasında teşekkür edeceğim birçok insan var. Öncelikle ANNEM'e teşekkürü bir borç bilirim. BABAM'a amasız destekleri için şükranlarımı sunuyorum. Bu tezin bu aşamaya gelmesindeki en önemli kişi olan EŞİM İlknur KAHVECİ'ye çok teşekkür ediyorum. Babaları olmaktan gurur duyduğum Baharnur KAHVECİ'ye ve Ekrem KAHVECİ'ye sabırları için teşekkür ediyorum. Tezimi hazırlarken hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, her konuda yardımcı olan, bir insan ve bir öğretici olarak tanımaktan büyük mutluluk duyduğum danışmanım çok saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Sara ONUR Hanımefendi'ye, tezimin kemale ermesinde katkı sağlayan jürideki diğer kıymetli hocalarım Prof. Dr. Serpil AĞCAKAYA'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Nazan ŞAHBAZ KILINÇ'a, tezim için gerekli verileri sağlayan dönemin BDDK Risk Yönetimi Daire Başkanı Serkan GÜNGÖR'e, BDDK Başkanı rahmetli Mukim ÖZTEKİN'e, BDDK Başkanı Muttalip ÜNAL'a, BDDK Denetim III Daire Başkanı Oktay ÇOLAK'a, Ernst & Young Direktörü Dr. Gürcan AVCI'ya, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne ve yararlandığım tüm kaynakların sahiplerine çok teşekkür ediyorum ve tezi EŞİM İlknur KAHVECİ'ye ithaf ediyorum.

Saygı ve Sevgilerimle...

Naim KAHVECİ

Kırıkkale, 01/07/2019

ÖZ

Kahveci, Naim, “Basel Uzlaşısının, Uluslararası ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

Bu araştırma genel olarak bankacılık, sermaye yeterliliği, Basel uzlaşmaları, kredi riski konularını kapsamaktadır. Özelde ise araştırmada amaçlanan Uluslararası Takas Bank bünyesinde ihdas edilen Basel komitesince ekonomik krizleri önlemeye ilişkin yayımlanan birtakım kuralların teorik ve pratikte bankacılık sistemine uygulanmasının incelenmesidir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre teoride ekonomik krizlerin önüne geçmek için bankacılık alanında yapılan düzenlemelerin faydalı olduğu söylenebilir. Pratikte ise her yayımlanan uzlaşma belli bir dönem sonra revize edilmeye muhtaç olmaktadır. Revizyon sebeplerinin en önemli nedeni hesaplanamaz risklerin her zaman var olduğu gerçeğidir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Sermaye Yeterliliği, Basel Uzlaşmaları, Kredi Riski

ABSTRACT

Kahveci, Naim, Analysis of Basel Accord Capital Adequacy on Banking Sector at Turkey and International. Level Master's Thesis, Kırıkkale, 2019

This research compares in general the issues banking, capital adequacy, Basel compromises and credit risk. Through this research, in particular, the aim of the study is to examine the application of certain rules published by the International Takas Bank to prevent economic crises to the banking system in theory and practice.

According to the results of the research, it can be said that the regulations made in the banking field are useful in order to prevent economic crises in theory. In practice, each consensus is in need of revision after a certain period. The most important reason for the revision reasons is the fact that there are always incalculable risks.

Keywords: Banking, Capital Adequacy, Basel Compromises and Credit Risk

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BIS	: Uluslararası Takas Bankası
FSB	: Finansal İstikrar Kurulu
GHOS	: Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları
KDK	: Kredi Derecelendirme Kuruluşları
LCR	: Likidite Karşılama Oranı
NSFR	: Net İstikrarlı Fonlama Oranı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
QIS	: Sayısal Etki Çalışması
RMD	: Riske Maruz Değer
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TCMB	: Türkiye’de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
VaR	: Riske Maruz Değer

TABLÖLAR

Tablo 1: Basel Komitesinin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları.....	15
Tablo 2: Basel II ve Basel III Uzlaşmalarının Karşılaştırılması.....	37
Tablo 3: Basel III Uzlaşısına Geçiş Takvimi.....	47
Tablo 4: 2007 - 2009 yıllarında gerçekleşen SYR.....	58
Tablo 5: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Yasal Özkaynak.....	58
Tablo 6: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Risk Ağırlıklı Kalemler.....	59
Tablo 7: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Toplam Aktifler.....	59
Tablo 8: Seçilmiş Ülkelerin Sermaye Yeterlilik Rasyoları.....	60
Tablo 9: Türk Bankacılık Sektörü Özkaynak Ana Bileşenleri.....	61

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
TÜRKÇE ÖZET SAYFASI.....	II
İNGİLİZCE ÖZET (ABSTRACT) SAYFASI.....	III
KISALTMALAR.....	IV
TABLolar.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM BASEL I ve BASEL II UZLAŞILARI

1.1 BASEL I UZLAŞISI.....	4
1.1.1 Basel Kriterlerinin Tarihsel Gelişimi.....	4
1.1.2 Basel I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısının Temel Unsurları.....	8
1.1.2.1 Sermayeyi Oluşturan Ana Öğeler.....	9
1.1.2.2 Piyasa Riskinin Düzenlenmesine İlişkin 1996 Değişikliği.....	12
1.2 BASEL II UZLAŞISI.....	15
1.2.1 Basel II'ye Neden İhtiyaç Duyuldu?	15
1.2.2 Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısının Temel Unsurları	16
1.2.2.1 Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yükümlülüğü	17
1.2.2.1.1 Kredi Riski.....	18
1.2.2.1.1.1 Standart Yaklaşım.....	18
1.2.2.1.1.2 İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım.....	19

1.2.2.1.2 Piyasa Riski.....	21
1.2.2.1.2.1 Standart Yöntem.....	21
1.2.2.1.2.2 Riske Maruz Değer.....	22
1.2.2.1.3 Operasyonel Risk.....	22
1.2.2.1.3.1 Temel Gösterge Yaklaşımı.....	23
1.2.2.1.3.2 Standart Yaklaşım.....	23
1.2.2.1.3.3 İleri Ölçüm Yaklaşımı.....	23
1.2.2.2 İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelenmesi.....	24
1.2.2.3 Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini	25
1.3 BASEL-I ile BASEL-II UZLAŞILARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	26
1.4 TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ VE BASEL I , II UZLAŞILARI.....	27
1.4.1 Basel I Uzlaşısının Türkiye’de Uygulanması.....	27
1.4.2. Basel II Uzlaşısının Türkiye’de Uygulanması.....	28

İKİNCİ BÖLÜM BASEL III DÜZENLEMELERİ

2.1. BASEL III UZLAŞISI.....	30
2.1.1. Basel III’e Neden İhtiyaç Duyuluyor?.....	30
2.1.2. Basel III Uzlaşısının Temel Unsurları	35
2.1.2.1. Daha Yüksek Seviyede ve Daha Nitelikli Sermaye	35
2.1.2.1.1. Sermaye Koruma Tamponu.....	38
2.1.2.2. Sermaye Yapısının Riskleri Karşılama Gücünün Artırılması.....	39
2.1.2.3. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Rasyosunun Tanımlanması.....	43
2.1.2.4 Stres Zamanlarında Kullanılmak Üzere Döngüye Ters Sermaye Tamponları Oluşturulması.....	44
2.1.2.5. Küresel Likidite Standartlarının Belirlenmesi.....	45
2.1.2.5.1. Likidite Karşılama Oranı (LCR).....	46

2.1.2.5.2. Net İstikrarlı Fonlama Oranı (NSFR).....	47
2.1.2.6. Sistemik Öneme Sahip Bankalar İçin Ek Sermaye Yükümlülüğü Getirilmesi.....	48
2.1.2.7. Basel III Uzlaşısına Geçiş Takvimi.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL III UZLAŞILARININ BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

3.1 BASEL III UZLAŞISININ ULUSLARARASI BANKACILIK SEKTÖRÜNE MUHTEMEL ETKİLERİ.....	51
3.2 BASEL III UZLAŞISININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ.....	57
3.2.1 Daha Yüksek Seviyede ve Daha Nitelikli Sermaye.....	58
3.2.2 Sermaye Yapısının Riskleri Karşılama Gücünün Artırılması.....	65
3.2.3 Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Rasyosunun Tanımlanması.....	65
3.2.4 Küresel Likidite Standartlarının Belirlenmesi.....	65
3.2.5 Sistemik Öneme Sahip Bankalar İçin Ek Sermaye Yükümlülüğü Getirilmesi.....	69
3.3 ELEŞTİRİLER.....	70
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	72
KAYNAKÇA.....	75

GİRİŞ

Uluslararası finansal sektörü, dünya genelinde 1980'li yıllardan itibaren büyük bir değişim sürecine girmiştir. Liberal ekonomi politikaları sonucunda bir yandan bankacılık sektörünün piyasalara sunduğu finansal araçların sayısı artarken diğer yandan sektörün yapısı giderek karmaşıklaşmıştır. Bu değişimin en büyük nedenleri teknolojik atılımlar, küreselleşen dünya, bilişim ağının genişlemesi ve para akışının serbestleşmesidir.

Teknolojik atılımlar neticesinde, bankacılık sektörünün karşı karşıya kaldığı risklerin boyutu artmış ve finansal aktörler daha fazla riske maruz kalmaya başlamışlardır. Finansal serbestleşme ile birlikte faiz oranları serbest bırakılmış, yabancı para ile işlem yapılmaya başlanmış ve bankacılık sektörü uluslararası piyasalara açılmıştır. Dolayısıyla piyasalardaki belirsizlik ve dalgalanmalar artmıştır.

Belirsizlik ortamında çalışan finansal kuruluşlar özellikle bankalar daha çok kazanç elde etmek adına hesaplanamayan ve öngörülemeyen riskler almışlar ve olası bir olumsuzluk durumunda zararlarını tahmin edememişlerdir. Bu nedenle, 1980'li yıllardan itibaren finansal sektörde krizler yaşanmaya başlamıştır. Bu süreç içerisinde İkiz Krizi, Para Krizi, Dış Borç krizleri ve Sistemik Finansal Krizleri örnek olarak gösterebiliriz. Küreselleşme süreci ile sermayenin ülkeler arasında geçişi kolaylaşmış ve ülkeler arasındaki ticari ilişkiler artmıştır. Dolayısıyla, bir ülkede yaşanan kriz başta ticari kanallar olmak üzere pek çok şekilde başka ülkelere kolayca yayılabilmektedir.

Bu noktada, Bankacılık sektörü, finansal sektörün baş aktörü olarak kabul edilir. Bu nedenle bankacılığa ilişkin uluslararası standartların belirlenmesi ve daha kapsamlı bir risk yönetim sisteminin oluşturulması düşünülmüştür. Uluslararası Takas Bankası (BIS) bu amaçla Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve İngiltere'nin Merkez bankalarının ve Amerika Birleşik Devletleri'ni temsil eden bir finans kurumu öncülüğünde İsviçre'nin Basel şehrinde 1930 yılında kurulmuştur. 1988 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) Basel I Uzlaşısını, bankacılıkla ilgili uluslararası standartları oluşturmak, sermaye yeterliliği hususunda asgari şartların ölçülebilir halini ortaya koymak ve ülkelerin bankacılık teftişindeki farklılıkları

azaltmak veya denetim açısından denklığı sağlamak hedefiyle yayımlamıştır. Ayrıca bankaların varlıkları ile tutmaları gerekli olan sermaye tutarı arasında riske dayalı bir ilişki kurulmuş ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu oluşturulmuştur.

Mali piyasalarda yaşanan değişimler, finansal piyasalara sürülen yeni ürünlerin farklı riskler içermesi, ön görülmeyen birtakım risklerle bazı bankaların batması sonucunda Basel I Uzlaşısı işlevini büyük ölçüde kaybetmiş ve yeni bir uzlaşının çalışmalarına başlanmıştır. Bu sebeplerle, BCBS 2004 yılında Basel II Uzlaşısını yayımlamıştır. Basel II Uzlaşısı ile sermaye yeterliliğin artırılması amaçlanmıştır. Uzlaşının içeriğinde, sermaye yeterliliğinin artırılması adına, genel olarak piyasa disiplini sağlama ve risk yönetimini daha etkin kullanma hususlarına yer verilmiştir.

1992 yılından beri G-20 ülkelerinin yanında yüzü aşkın ülke tarafından benimsenen Basel I ve II Uzlaşılarının, günümüze kadar geçen süreçte finansal araçların çeşitliliğinin artması ve finansal sistemin daha dinamik, daha karmaşık bir hal alması neticesinde yenilenmesine gerek duyulmuştur. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 2007 senesinde başlayan ve bütün dünyaya yayılan kriz Basel II Uzlaşısı kapsamında yapılan risk tanımlamasının etkinliğinin sorgulanmasına neden olmuş ve bu tanımın değişmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Mayıs 2008 yılında bankacılık krizin başladığı ABD'ye BIS tarafından Danışma konseyi kurulmuştur. Nisan 2009 yılında da G-20 ülkelerinin onayıyla daha geniş bir denetim yetkisiyle BIS'e bağlı Finansal İstikrar Kurulu (FSB) oluşturulmuştur.

“Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması, negatif piyasa koşullarında hızlı inebilen sermaye tamponlarının kuvvetlendirilmesi, asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellik azaltma ve karşılık ayrılması, Basel II'yi desteklemek üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının oluşturulması, bankacılık sektörünün güçlendirilmesi amacıyla ortaya koyduğu sermaye ve likidite düzenleme önerileri sunması, risk yönetiminin geliştirilmesine ilave olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılması nedenleri dikkate alınarak, söz konusu yenilikler 12 Eylül 2010 tarihinde, Basel Komitesi tarafından bir basın açıklaması ile kamuoyuna sunulmuştur.”¹

---

¹ The Bank for International Settlements, September, 2010, p. 1

Bu çalışmanın amacı, ABD’de 2007 senesinde başlayan ve devamında kredilerin geri ödenmemesi nedeniyle hem ABD’de hem de Avrupa’da bazı bankalara devletin el koyması veya batması ile yaşanan küresel kriz sürecinde finansal sektörde yapılan en önemli reformlardan biri olan Basel III Uzlaşısının ortaya çıkış süreci, temel unsurları ve makroekonomik etkilerinin hem dünya çapında hem de Türkiye ölçeğinde değerlendirilmesidir.

Çalışmanın birinci bölümünde, bankalarda sermaye yeterliliğinin tarihsel gelişim sürecine, Uluslararası Takas Bankası ve Basel Bankacılık Denetim Komitesi’nin katkılarına yer verilmiş, daha sonra Dünya ve Türkiye’de uygulanan Basel I Uzlaşısı ile hâlihazırda 100’den fazla ülkede uygulanmakta olan Basel II Uzlaşısının temel unsurları ele alınmış; Basel II’nin Basel I standartlarından farkları ve Basel Uzlaşılarının Türk bankacılık sisteminde uygulanma süreçleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Basel III Uzlaşısının ortaya çıkış gerekçeleri ve temel unsurları ile Basel III Uzlaşısının uluslararası bankacılık sektörüne etkileri araştırılmıştır. Basel III ‘ün diğer Basel uzlaşılarna göre farkları gözlemlenmiştir. Basel III uzlaşısıyla beraber ortaya konan yeni hükümler sıralanmış ve bu hükümler detaylandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Basel III Uzlaşısının Uluslararası ve Türkiye ölçeğinde Bankacılık Sektörüne muhtemel etkileri irdelenmiştir. Basel III Uzlaşısının yayımlanışından itibaren bankacılık sektörüne ilişkin sermaye yeterlilik rasyolarında ki değişimler incelenmiş ve grafikler/tablolara yardımıyla bu değişimler açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Basel III uzlaşısına ilişkin bazı eleştirel yaklaşımlar ortaya konularak, sermaye yeterliliği daha hassas nasıl olur sorusuna yanıt aranmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BASEL I VE BASEL II UZLAŞILARI

Günümüz dünyasında ekonomik açıdan büyümeye çalışan ülkelerin yapması gereken en önemli unsurlardan biri, sağlam ve etkili bir finansal sistemin gerekliliğidir. Fon fazlasının aracı kurumları kullanarak fon açığının gidermesi olarak özetleyeceğimiz finansal sistem, değişen dünya ile birlikte gelişmiş ve dönüşüme uğramıştır. İhtiyaç duyulan fonlar uluslararası piyasalardan temin edilmektedir. Bu nedenle ülkeler, uluslararası piyasalarla kendi finansal sistemlerinin uyumluluğunu en üst seviyeye çıkarmaya ve sağlam bir finansal sistemlerinin olduğunu kanıtlamaya çalışırlar. İçeriğinde belli standartları barındıran Basel uzlaşmaları, zaman içerisinde ihtiyaçları cevap verecek şekilde revize edilerek yayımlanmaya devam etmektedir.

1.1 BASEL I UZLAŞISI

Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) 1988 yılında Basel I Uzlaşımını yayımlamıştır. Bu uzlaşım ile bankaların varlıkları ile tutmaları gerekli olan sermaye tutarı arasında riske dayalı bir ilişki kurulmuş ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu oluşturulmuştur.

1.1.1. Basel Kriterlerinin Tarihsel Gelişimi

İsviçre'nin Basel kentinde 1930 yılında kurulan Uluslararası Takas Bankası (BIS), birçok ülkenin merkez bankalarının üye olduğu dünyanın çapında uluslararası bir finans örgütüdür. BIS'in gayesi ekonomik büyüme ve globalleşme esnasında finansal istikrarını sağlamaktır.

BIS, 1930'da Lahey Konferansında kuruldu. Bir yandan Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya ve İngiltere ile diğer yandan İsviçre arasında BIS'nin kurulmasına ilişkin bir sözleşme imzalandı. 1930'ların sonlarında, artan siyasi ve askeri gerilimler nedeniyle uluslararası işbirliği zorlaştı. 1939-1948 döneminde BIS, çoğunlukla Avrupa merkez bankaları adına, Avrupa'dan New York'un güvenliğine altın taşımada etkili oldu. II. Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'nın önceliği, ticaret ve döviz kısıtlamalarının kademeli olarak kaldırılabilmesi için farklı ulusal para

birimlerinin dengelenmesiydi. Avrupa ülkeleri BIS'e Avrupa Ödemeler Birliği oluşturmak için teknik ajan olarak hareket etmek üzere döndü.

Bretton Woods sistemini destekleyen Avrupa Ödemeler Birliği'nin 1958'de Avrupa'nın para birimine çevrilebilirliğini geri getirmedeki başarısı, Bretton Woods'un serbestçe çevrilebilir para birimlerinin sabit döviz kurlarıyla (ABD doları ve altın bazında) batı dünyasında faaliyete geçtiği anlamına geliyordu. Bu sistemin IMF'nin küresel bir destekleyici ve koordine edici rol oynadığı ölçüde büyük ölçüde kendi kendini ayarlaması gerekiyordu. Bununla birlikte, Bretton Woods sisteminin sorunsuz çalışmasını sağlamak için çok sayıda uluslararası işbirliği gerekiyordu.

BIS, merkez bankalarının bu zorluklara verdikleri yanıtı koordine etmede, çoğunlukla On Grubu (G10, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, artı İsviçre ilişkili bir üye olarak). 1961'den itibaren G10 merkez bankaları tarafından başlatılan girişimler, özel altın piyasasına müdahale etmek için ortak bir Altın Havuz oluşturulması (1961-68), bir merkez bankasının döviz takas ağının oluşturulması ve tekrarlanan ortak para birimi destek düzenlemelerini içermekteydi. Örneğin, sterlin ve Fransız Frangı'nı taklit etmek için). Bu önlemler, benzeri görülmemiş bir ekonomik büyüme döneminde ("altın altmışlar") Bretton Woods sisteminin ömrünün uzamasına yardımcı oldu, ancak nihai ölümünü engelleyemedi.

1970'ler, sadece değişken döviz kurları ve yüksek enflasyonla değil aynı zamanda uluslararası finansal piyasaların ve sınır ötesi para akışlarının hızlı büyümesiyle de nitelendirildi. Sonuç olarak, finansal istikrar sorunları bir kez daha ön plana çıktı. 1988 yılında, Basel Komitesi, küresel olarak kabul edilen bir standart haline gelen uluslararası aktif bankalar için bir kredi riski ölçüm çerçevesi sunan Basel Sermaye Anlaşmasını yayınladı. Bu Sermaye Anlaşması, o zamandan beri Basel II ve Basel III çerçevelerinde geliştirildi. Bu standartlar uluslararası aktif bankaların maruz kaldıkları çeşitli risklerin daha iyi ve daha şeffaf bir şekilde ölçülmesini, kriz durumunda bulaşıcılık olasılığını sınırlamayı ve genel olarak küresel finansal sistemi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Basel Komitesinin yanı sıra, parasal ve finansal istikrarı desteklemeye yardımcı olan diğer BIS bazlı komiteler şunlardır: Piyasalar Komitesi (1964'ten beri), Küresel Finansal Sistem Komitesi ve Ödeme ve Piyasa Altyapıları Komitesi.

Ekonomik, parasal ve finansal araştırmaları ile BIS, Basel merkezli komitelerin ve merkez bankası toplumunun çalışmalarını daha genel olarak desteklemeye devam etti. BIS, merkez bankaları arasında istatistiksel bilgilerin paylaşılması ve küresel bankacılık, menkul kıymetler, döviz ve türev piyasalar hakkında istatistiklerin yayınlanması için bir merkez haline gelmiştir. 1999 yılında, denetleyici topluluk tarafından üstlenilen çalışmaların yaygınlaştırılmasını teşvik etmek ve dünya çapındaki finans sektörü denetçilerine pratik eğitim vermek için Finansal İstikrar Enstitüsü kuruldu.

BIS'in giderek artan sayıda merkez bankası adına üstlendiği bankacılık işlerinin genişlemesine de yansıyan 1960'lardan bu yana giderek artan küresel rolü göz önüne alındığında, 1990'ların başında Banka'nın dışı açılma ve yönetim modelinin gelişmesi gerektiği ortaya çıktı. buna göre. 1994 yılından itibaren, BIS ve Yönetim Kurulu üyeliği, sistematik olarak önem taşıyan tüm gelişmekte olan tüm pazar ekonomilerini içermek amacıyla kademeli olarak genişletildi. BIS'nin kuruluşundan kalan özel hisse senetleri 2001 yılında durdurulmuş, BIS hisseleri yalnızca merkez bankalarına tahsis edilmiştir (30 Haziran 2018'de, dünya çapında 60 merkez bankası BIS'in hissedarlarıydı).

1974'te Bankhaus Herstatt'ın Almanya'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Franklin Ulusal Bankası'nın çöküşü, bankaların uluslararası faaliyetlerinde etkin bankacılık denetimi yapıldığının altını çizdi ve G10 merkez bankası Valilerini Basel Bankacılık Denetimi Komitesi oluştırmaya teşvik etti. 1982'deki Latin Amerika borç krizi, kapitalize edilmemiş bankaların devlet riskine aşırı maruz kalma tehlikesinin altını çizdi.

Küreselleşen dünyada, bankacılık sisteminde tekamül etmesi ve finansal piyasaların birbirleriyle daha çok etkileşime girmeleri, bankacılık adına ulus bazında düzenlemelerin yerini tüm dünya ölçeğinde düzenlemelerin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmuş; bu bağlamda, BIS önemli bir rol üstlenmiştir.

BIS, bankacılık işlemleri açısından riskleri kendi faaliyet alanı içerisinde ele alarak araştırmış ve bu alanda çalışmalar yapacak yetkin kişilerden oluşan hususi birimler oluşturmuştur.

1970’li yılların başlarında ABD’nin Dolar kurunu belirli bir gram Altın fiyatına eşitlediği sabit kur sisteminin vazgeçilmesi (Bretton Woods² sözleşmesinin sonlandırılması) ve 1974 yılında yaşanan petrol krizi neticesinde, uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında ani değişimler olmuş ve bu sorunlara ortak bir çözüm bulmak amacıyla, 1974 yılı sonunda Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İspanya, İngiltere ve ABD ülkelerinin merkez bankaları öncülüğünde BIS bünyesinde “Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS)” adında bir alt kurul oluşturulmuştur. Basel Komitesi olarak da adlandırılmaktadır.

Basel Komitesi, ülkeler üzerinde zorunlu bir kural koyma yetkisine haiz olmamasına karşın, bankacılık düzenlemelerine ilişkin öneri ve görüşler bildirerek, ülkelerin bu konularda değişim yapmasını isteyebilir. Elbette, ülkeler bu kurallara uyma zorunlulukları bulunmasa dahi uymayan ülkelerin bankacılık sistemlerinin uluslararası piyasalardaki risk primleri olumsuz etkilenecektir. Bunun sonucu olarak ülkelerin borçlanma maliyetleri artmış olacaktır.

Basel Komitesinin çalışmalarının büyük çoğunluğu sermaye yeterliliği ile ilgili düzenlemelerden müteşekkildir. Basel Komitesi, üye ülkelerin denetim uygulamalarını ve çalışmalarını detaylı olarak belirlemek yerine, genel yaklaşımlara ve genel standartlara uyumun tüm dünyaya yayılmasını teşvik etmektedir.

Basel Komitesi tarafından dünya çapında etkinlik gösteren bankaların birçoğunda yetersiz sermaye oranları tespit edilmiş ve 1988 yılında uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalara uygulanabilecek minimum bir standardı oluşturmak amacı ile Basel I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı yayımlanmıştır.

---

² Bretton Woods uluslararası para idare sistemiyle, ABD öncülüğünde ticari ve finansal işlemlerde bazı kurallar belirlenmiştir. Bu sistemle birlikte, ABD doları ile Altın değerlerinin ayarlanmasına karar verilmiştir. Diğer para birimlerinin dolara endekslenmesi, zamanla piyasalarda kriz oluşturmuş ve 1971’de ABD’nin doları altına endekslemekten vazgeçtiğini açıklamasıyla Bretton-Woods ortadan kalkmıştır.

Bankalar ağırlıklı olarak kendi kaynakları ile değil müşterilerinin yatırdığı fonları, nakit ve vb. ihtiyacı olan gerçek ve tüzel kişilere kredi verme şeklinde değerlendirerek kar elde ederler. Bankaların tasarrufları yatırıma dönüştürme işlevine aracılık ettikleri kabul edilmiş olsa bile esas olarak ticari işletmeler olmalarından dolayı temel amaç kar elde etmektir. Yüksek kâra ulaşmak isteyen bankaların aşırı risk yüklenmeleri mümkündür. Diğer bir ifadeyle topladıkları tüm fonları, vade riskini, kur riskini, geri ödenmeme riskini ve faiz riskini dikkate almayıp olabildiğince fazla kredi vererek maksimum kar elde etmeye çalışırlar. Söz konusu risklerin gerçekleşmesi halinde bankacılık ile ilgili denetleme kurumlarının ve ülkelerin Merkez Bankası'nın sermaye ilişkin koydukları standartlar, gerek bankaların gerekse müşterilerin maruz kalacakları zararın telafi edilmesi noktasında doğrudan bir güvence sağlamaktadır. Sermayenin söz konusu işlevi yerine getirebilmesi için ise düzenleyici bir otoriteye ihtiyaç duyulmaktadır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Rekabet Kurumu, Türkiye'de Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) mali piyasalarda düzenleyici otoritelerdir. Bu itibarla düzenleyici otoriteler sermaye yeterliliğinin sağlanmasına yönelik muhtelif önlemleri gündeme getirmiştir.

Sermaye yeterliliği bankacılık sisteminin sağlamlık derecesinin ölçülmesinde faydalanılabilecek en önemli unsurlardan biridir. Sermaye yeterliliği bankacılığın temeli olan güvenin oluşmasına ve korunmasına yardım eder. Bir bankanın gereksinim duyduğu sermaye miktarının net bir şekilde belirlenmesi ve sermayenin ihtiyacı karşılayacak ölçüde olması gerekmektedir.

BIS'in alt kurulu olan BCBS tarafından, bankacılık sektöründe uluslararası seviyede ilk riske dayalı sermaye yeterliliği çalışması olan Basel I uzlaşısı 1988 yılında yayımlanmış ve uygulanmıştır.

1.1.2. Basel I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısının Temel Unsurları

Basel I, 1988 yılında Basel komitesince yayımlanmış ilk sermaye yeterliliği düzenlemesidir. Basel I Uzlaşısının metninde; düzenlemelerin iki temel amacının bulunduğu belirtilmektedir. Bu amaçlardan ilki yeni çerçevenin, uluslararası bankacılık sisteminin sağlamlığı ve istikrarlılığına hizmet etmesi; ikincisi ise

çerçevenin adil olması ve bankalar arasında mevcut rekabet eşitsizliğinin azaltılması amacıyla, uygulamada yüksek derecede tutarlılığının bulunmasıdır.³

Uzlaş, uluslararası bankalar için %8 sermaye yeterliliği şartı getirmektedir. Ayrıca, ülkelerin ulusal otoriteleri kendi yerel bankaları için daha yüksek oranlar belirlemede serbesttir.

1.1.2.1 Sermayeyi Oluşturan Ana Öğeler

Basel I Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı, sermayeyi iki guruba ayırmaktadır. Ana sermaye ve katkı sermaye olarak adlandırılır.

i. Ana Sermaye;	Risk yönetimi açısından nitelikli kapital olarak ortaya konmuştur. Ödenmiş sermaye ile önceki yıllar ve dönem karlarından oluşmaktadır. Zararlar bu tutardan düşülmektedir.
ii. Katkı Sermaye;	Değerleme farkları, genel karşılıklar, ihtiyari rezervler ve sermaye benzeri kredilerden oluşmaktadır.

Basel Komitesi ana sermaye ve katkı sermaye tüm ülke bankacılık sistemlerinde benzer olan sermaye türleri olmaları sebebiyle ana faktörler olarak belirlemiştir. Uzlaşya göre, bir bankanın sermayesinin yüzde 50'si ana sermaye kalemlerinden oluşmalıdır.

Ana sermaye faktörleri dışında yer alan, katkı sermaye, taşıdığı nitelikler nedeniyle sermaye kapsamına girebilecek kalemlerden oluşmaktadır. Katkı sermayenin banka sermayesi içindeki oranı en fazla ana sermaye kadar olabilecektir.

Basel komitesi, riske duyarlı Sermaye Yeterlilik Rasyosu (SYR) yaklaşımını benimsemiştir. Bilançoda var olan bütün varlıklar taşıdıkları riske göre bir katsayı ile ağırlandırılarak SYR içinde belirtilmektedir. Komitenin, SYR hesaplanması incelendiğinde risk kategorisi, bankaların çoğunlukla etkilendikleri en önemli zarar tehlikesi kredi riskidir. Bir başka deyişle verdikleri kredilerin geri ödenememe tehlikesi olan karşı taraf kredi riskidir. Kredi riski ile birlikte kur riski, faiz riski, piyasa

³ <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>

riski gibi diğer risk kategorileri için her ülke özel düzenlemeler yapabilir. Komite beş adet risk ağırlığı saptamıştır. Bunlar, yüzde 0, 10, 20, 50, 100'dür.⁴

Basel I Uzlaşısına göre uluslararası bir bankanın, yüzde 4'ü ana sermaye bileşeni olmak üzere sermayesinin risk ağırlıklı varlıklarına oranının minimum yüzde 8 olması gerekmektedir.

1988 Basel I Uzlaşısı Sermaye Yeterlilik Rasyosu ve Hesaplanması⁵

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar}} \geq \text{yüzde 8}$$

1988 BASEL STANDARDINA GÖRE SYR'İN HESAPLANMASI	
A.) Ana Sermaye (1. Kuşak)	▪ Ödenmiş sermaye
	▪ Yedek akçeler
	▪ Kamuya açıklanmış rezervler
B.) Katkı Sermaye (2. Kuşak)	▪ İhtiyari rezervler
	▪ Yeniden değerlendirme
	▪ Genel karşılıklar
	▪ Sermaye benzeri krediler
<u>C. Sermaye = (A+B)</u>	
D.) Sermayeden İndirilen Kalemler	▪ Şerefiye
	▪ Mali iştirakler
<u>E. Toplam Sermaye = (C-D)</u>	
F.) T o	▪ Risk ağırlığı yüzde 0 olanlar

⁴ BIS, Basel I Uzlaşısı, 1988, s.8

⁵ BIS, Basel I Uzlaşısı, 1988, s. 17

	▪ Risk ağırlığı yüzde 10 olanlar
	▪ Risk ağırlığı yüzde 20 olanlar
	▪ Risk ağırlığı yüzde 50 olanlar
	▪ Risk ağırlığı yüzde 100 olanlar
Minimum SYR = E/F = Toplam Sermaye / Kredi Riski ≥ yüzde 8	

Kaynak: BIS, Basel I Uzlaşısı, 1988

Basel I Uzlaşısı temelde kredi riski üzerine yoğunlaşmıştır. Bir bankanın risk görüntüsü bilanço aktiflerinin ve bilanço dışı taahhütlerinin ağırlıklandırılmış durumuyla dikkate alınır. Aktiflerin risk oranı yüzde 0 ile yüzde 100 arasında değişmektedir. Örneğin nakit varlıklar yüzde 0 risk oranına tabi iken bir bankanın diğer bir bankadaki varlığı yüzde 20 risk oranına maruz kalmaktadır. Benzer şekilde bilanço dışı yükümlülükler de belli dönüştürme oranları ile değiştirilmesinden itibaren öteki varlıklar gibi risk ağırlıklarına göre kademeleri belirlenmektedir.

Basel I Uzlaşısında asgari sermaye yeterliliği risk ağırlıklı varlıklar toplamının yüzde 8'i olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, ana sermayenin de risk ağırlıklı varlıkların asgari yüzde 4'ü seviyesinde olacağı öngörülmüştür.

Basel I kriterinin risk duyarlılığının düşük olmasının sebebi yalnızca beş farklı risk ağırlığı kullanılmasıdır. Bankaların faaliyet alanları farklı olmasına rağmen, aynı risk ağırlıkları bütün bankalara aynı şekilde uygulandığından, Basel I kriteri “herkese tek beden elbise” (one-size-fits-all) şeklinde tanımlanabilecek bir sermaye düzenlemesi olmuştur. Bununla birlikte, Basel I’de, “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Kulüp Kuralı” şeklinde ifade edilen ilkedden ötürü OECD’ye üye ülkelere %0, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise %20 risk ağırlığı verilmektedir. Ancak, OECD üyesi olmayan ülkeler için % 100 risk ağırlığı öngörülmüştür. Finansal İstikrar Formu tarafından da kabul edilmektedir ki Basel I uygulandığı dönem zarfında oldukça başarılı olmuştur.⁶

⁶ BIS, Basel I Uzlaşısı, 1988, s. 21

1.1.2.2 Piyasa Riskinin Düzenlenmesine İlişkin 1996 Değişikliği

Basel I Uzlaşısı, esasında kredi riskine dayanmaktadır. Daha sonraki yıllarda özellikle 1994 yılı Meksika krizi sonrasında, bankaların finansal sağlamlığında piyasa risklerinin de hayli ehemmiyetli bir rol oynadığının daha iyi anlaşılması, piyasadaki faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, finansal sektörde meydana gelen değişimler neticesinde Basel Komitesi tarafından 1996 yılında yayımlanan bir dokümanla (Market Risk Amendment) sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına kredi riski yanında, faiz oranı ve döviz kurları risklerinin de beraberce tanımlandığı piyasa riski dahil edilmiştir. Piyasa riski, bilanço içi ya da dışı pozisyonlarda piyasa fiyatlarındaki değişimler nedeniyle karşılaşılması beklenen kayıplardır. Böylece, Basel I Uzlaşısı riske daha duyarlı hale getirilmiştir.⁷

Bu kapsamda, banka portföylerinin alım-satım ve bankacılık portföyleri olarak ikiye ayrılması ve alım-satım portföyünde yer alan pozisyonlar için hisse senedi pozisyon riski ve faiz oranı, bilanço içi ve dışı tüm pozisyonlar için de kur riski hesaplanması ve bulunan tutarların sermaye yeterliliği rasyosunun paydasına dahil edilmesi gerekmektedir. Dokümanda, piyasa riskinin Standart Yöntem ve İçsel Modeller olarak adlandırılan iki farklı yöntem ile ölçülebilmesi imkânı getirilmekle birlikte bankaların piyasa risklerini içsel modeller ile ölçebilmeleri hususu denetim otoritesinin iznine tabi tutulmuştur.

Banka, kredi ve piyasa riskinin dikkate alındığı SYR'yi hesaplamak için standart ya da içsel risk ölçüm yöntemlerini kullanması gerekmektedir. 1988 yılında yayımlanan Basel I Uzlaşısının ilk halinde ana sermaye ve katkı sermaye toplamından, şerefiye ve mali iştirakler çıkarılarak toplam sermayeye ulaşılmaktaydı. 1996 yılında SYR'nin payda kısmına kredi riskine, SYR'nin pay kısmına kısa vadeli benzeri krediler kalemi konularak yeni bir sermaye bileşeni daha tanımlanmıştır. Bu bileşen "Üçüncü Kuşak Sermaye (Tier 3)" olarak adlandırılmıştır. Devletin bankacılık sistemini kontrol mekanizmasının onay vermesi durumunda bir sermaye bileşeni olarak kullanılacak üçüncü kuşak sermayenin, bankanın üzerine düşen mükellefiyetini ifa etmemesi halinde, banka sermayesinin sağlaması gereken

⁷ <https://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf>

“kayıpları karşılama” fonksiyonunu yüklenebilecek özelliklere haiz olması icap etmektedir.

Basel I Uzlaşısında kısa vadeli sermaye benzeri krediler kaleminin kullanımına ilişkin bazı sınırlar da koymuştur. Bunlar;

- Kısa vadeli sermaye benzeri krediler kaleminin kredi riskinden meydana gelen kayıpların önlenmesinde bir sermaye bileşeni olarak kullanılamaz.
- Toplam üçüncü kuşak sermaye, piyasa riskini desteklemek için tahsis edilmiş ana sermayenin yüzde 250’si ile sınırlı olacaktır.
- İkinci kuşak sermaye, üçüncü kuşak sermaye adına yüzde 250 oranında yerine konulabilir. Ancak yerine konulurken Basel I Uzlaşısında yer alan ikinci kuşak sermaye en fazla ana sermayenin yüzde 100’ü kadar olmalıdır kuralı da çiğnenmemelidir.
- İkinci ve üçüncü kuşak sermaye tutarları toplamı en fazla birinci kuşak sermaye tutarı kadar olmalıdır.⁸

Basel I Uzlaşısına piyasa riskinin dahil edilmesi ile birlikte SYR aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

1996 Düzenlemesi Sonrası Basel I Uzlaşısı Sermaye Yeterlilik Rasyosu

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riskine Maruz Tutar} + \text{Piyasa Riski}} \geq \text{yüzde } 8$$

---

⁸ Basle Committee on Banking Supervision, “Overview of The Amendment to The Capital Accord to Incorporate Market Risks”, 1996, BIS

PİYASA RİSKİNİN DAHİL EDİLDİĞİ SYR'İN HESAPLANMASI
<u>A. Ana Sermaye (1.Kuşak)</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Ödenmiş sermaye • Yedek akçeler • Kamuya açıklanmış rezervler (Dağıtılmamış karlar)
<u>B. Katkı Sermaye (2. Kuşak)</u>
<ul style="list-style-type: none"> • İhtiyari rezervler • Yeniden değerlendirme • Genel karşılıklar • Sermaye benzeri krediler
<u>C. 3. Kuşak Sermaye</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Kısa vadeli sermaye benzeri krediler
<u>D. Sermaye = (A+B+C)</u>
<u>E. Sermayeden İndirilen Kalemler</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Şerefiye • Mali iştirakler
<u>F. Toplam Sermaye= (D-E)</u>
<u>G. Toplam Kredi Riskine Göre Ağırlıklandırılmış Varlıklar</u>
<u>H. Toplam Piyasa Riskine Maruz Varlıklar</u>
Minimum SYR = $F/(G+(12,5xH)) = \text{Toplam Sermaye} / \text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} \geq \text{yüzde } 8$

Kaynak: BIS, Basel I Uzlaşısı, 1996

Basel komitesinin 1996 yılındaki üçüncü kuşak sermaye ve piyasa riski hesaplamasının ilave edilmesiyle Basel I Uzlaşısının gelişim süreci hızlanmıştır. Basel I'in öngördüğü standartların uygulanabilirliği açısından basit ve kolay olması, bilhassa gelişmekte olan ülkelerce kabullenilmesi kolaylaştırmıştır. Basel I Uzlaşısının bir diğer olumlu yanı da piyasadaki aktörler için ilkeleri olan bir "adil rekabet ortamı" oluşturması ve Basel I'i kabullenmiş bazı gelişmekte olan ülkelerin - örneğin Türkiye gibi - %8'in üstünde minimum sermaye yeterliliğini zaruri tutmaları sebebiyle finansal istikrarın kuvvetlenmesidir.

1.2. BASEL II UZLAŞISI

2004 senesinde ülkelerin Merkez Bankaları Başkanları ve Bankacılık Denetim Başkanlarının kabul etmesiyle ortaya konan “Uluslararası Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartları Birleşimi” daha iyi bilinen adıyla “Basel II” yayımlanmıştır.⁹

1.2.1. Basel II'ye Neden İhtiyaç Duyuldu?

Basel I, sermaye yeterliliği konusunda belirli bir standart getirmiş olmakla birlikte belli başlı noktalarda eleştirilere maruz kalmıştır. Söz konusu eleştirileri şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Küreselleşme süreci ile finansal ürünlerin çoğalması ve karmaşıklaşması nedeniyle bankalar kredi riski ve piyasa riski ile birlikte yüksek miktarda operasyonel risk ve likidite riski de taşımaktadır. Ancak, Basel I Uzlaşısı yalnızca kredi ve piyasa riskini dikkate almış olup, yeni riskleri ölçme konusunda yetersiz kalmıştır. Basit bir oranlama yöntemi belirlemiş olan Basel I Uzlaşısının uygulama etkinliği giderek azalmıştır.
- Basel I’de farklı faaliyetleri olan bankalara aynı yöntemin uygulanması diğer bir ifadeyle herkese tek beden elbise uygulaması öngörülmüştür. Basel I’de bankanın varlıkları ve bilançoda yer almayan varlıkları arasında risk sınıflaması yapılmakta ve yüzde 0, yüzde 10, yüzde 20, yüzde 50 ve yüzde 100 risk ağırlıklarıyla çarpılarak kredi riski bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu Uzlaşının risk duyarlılığı düşüktür.
- Basel I Uzlaşısında, OECD ülkelerine ayrıcalık tanınmasını sağlayan Kulüp Kuralının benimsenmiş olması Basel I’in diğer bir zayıf noktasını oluşturmaktadır. Bunun nedeni, sektörde daha yüksek risk ağırlığına sahip bir ülkenin OECD üyesi olduğu için, daha düşük risk ağırlığına sahip bir ülkeden

---

⁹ Basle Committee on Banking Supervision, “International Corvergence of Capital Measurement and Capital Standarts”, June 2004, BIS

daha avantajlı bir konuma geçmesidir. Bu da adil bir risk ölçümünü engellemektedir.

- Basel I'in risk ölçüm sürecinde, risk yönetiminde oluşabilecek negatifliklerin önceden tespit edilip engellenmesini ve risk yönetim incelemelerinin her evresinde kontrol edilmesini öngören bir denetim aşaması bulunmamaktadır.

Basel I kriterleri yayımlandığında dönemin gereksinimlerine cevap verebilirken, daha sonra yukarıda başlıcaları sayılan yetersizlikleri sebebiyle yetersiz kalmıştır. Böylece Basel Komitesi piyasada değişen şartlara uygun olarak, etkinliğini yitiren Basel I Uzlaşısı yerine 2004 yılında "Basel II Uzlaşısı" adı altında yeni düzenlemeleri yayımlamıştır.

Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında, 1988 yılında yayımlanmış Basel I'e göre önemli değişimler önermesiyle birlikte "denetim otoritesinin incelemesi" ve "piyasa disiplini" mevzularına özel ehemmiyet vermesi nedeniyle, Basel II hem bankalar hem de denetim otoriteleri için farklı çaba gerektiren bir alan ve yeni bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Basel II Uzlaşısı, esas itibarıyla bankaların denetim ve gözetiminde daha güçlü bir temel oluşturulmasını, risk yönetiminin kuvvetlendirilmesini, piyasa disiplini ve dünya çapında sürdürülebilir bir finansal istikrarın kalıcılığını amaçlamaktadır.¹⁰

1.2.2. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısının Temel Unsurları

Basel II Uzlaşısı, risklerin daha hassas hesaplanması, bankaların risk görüntüsünün teker teker tespit edilmesi, banka idarecilerinin yükümlülüklerinin artırılması ve bankanın hâlihazırdaki finansal tablolarını en açık ve anlaşılır şekilde açıklanması yoluyla finans sektöründe rol alan aktörlerin arasındaki çarpık bilginin asgariye indirilmesi ve bu sayede daha sağlam, istikrarlı ve rekabetçi bir finans sektörüne ulaşılmasını hedeflemektedir.

---

¹⁰ BDDK, ARD Çalışma Raporu, "Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci" 2005, s. 3

Basel II Uzlaşısı, Basel I'den farklı olarak (yalnızca asgari sermaye yükümlülüğü bulunmaktaydı) 3 yapısal bloktan oluşmuştur:

1. Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yükümlülüğü
2. Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelemesi
3. Yapısal Blok: Piyasa Disiplini¹¹

Basel II Uzlaşısı ile birlikte kredi riski yaklaşımı geliştirilmiş, operasyonel riske özgü de sermaye yükümlülüğü eklenmiştir. Basel II'de, sermaye yükümlülüğü kaleminin ne şekilde hesaplanacağına, risklerin nasıl yönetileceğine, SYR'nin nasıl değerlendirileceğine ve kamuyu nasıl aydınlatılacağına (şeffaflık) dair hususlar bulunmaktadır. Ayrıca, risk ölçümüne yönelik basit standart yöntem ile operasyonel, piyasa ve kredi risklerinin ölçümüne ilişkin daha karmaşık matematiksel ölçüm sistemleri yer almaktadır.

Basel II Uzlaşısı çerçevesinde, vurgulanması gereken bir diğer önemli nokta da OECD Kulüp Kuralı uygulamasından vazgeçilmesidir. Ancak, ülkemiz gibi gelişmekte olan OECD ülkelerinin bu avantajı kaybolmaktadır.

1.2.2.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yükümlülüğü

Asgari sermaye yeterliliği rasyosunun temini üzerine kurulan Birinci Yapısal Blok; operasyonel, piyasa ve kredi riskinden oluşmaktadır. Söz konusu risklerin ölçüm yöntemleri gelişmişlik düzeylerine göre aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 1: Basel Komitesinin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları¹²

Risk Ölçüm Yöntemleri			
Kredi Riski	Standart Yaklaşım	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	
		Temel Yaklaşım	İleri Yaklaşım

¹¹ BIS, "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Türkçe Çeviri)", 2004, s. 18

¹² BIS, BCBS 107, 2004

Piyasa Riski	Standart Yaklaşım	Riske Maruz Değer	
Operasyonel Risk	Temel Gösterge Yaklaşımı	Standart Yaklaşım	İleri Ölçüm Yaklaşımı

Kaynak: BIS, BCBS 107, 2004

Basel II Uzlaşısı Sermaye Yeterlilik Rasyosu

$$\text{Asgari SYR} = \frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riskine Maruz Tutar} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} = \text{yüzde } 8$$

1.2.2.1.1. Kredi Riski

Bankaların ana faaliyet konusu kredi olmasından dolayı risklerin de ana kaynağı kredidir.

Kredi riski en genel tanımıyla, ilgili taraflarca, kredi için yapılmış anlaşma hükümlerinin yerine getirilmemesi olasılığını ifade eder. Kredi riski, krediyi alan açısından, kredi ödeme gücünün zayıflamasını da kapsamaktadır. Bir müşterinin kredi ödeme gücünün zayıflaması, ödeme güçlüğüne düştüğü anlamına gelmese bile bu ihtimalin arttığını gösteren bir veridir.

Basel II Uzlaşısında kredi risklerine ilişkin sermaye gereksinmelerini ölçmek için Standart Yaklaşım ve İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım olmak üzere iki ana yöntem bulunmaktadır. Bankalar bu iki yöntemden birisini seçebileceklerdir, İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım ise Temel Yaklaşım ve İleri Yaklaşım olarak iki alternatif içermektedir.

1.2.2.1.1.1. Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım, Basel I Uzlaşısında açılan risk gruplamasının esasında biraz daha ayrıntıya inilmiş hali gibi düşünülebilir. Bu yöntem, kredilendirme ilişkisinde olan tarafların bir dış kredi derecelendirme kuruluşunca kredi notu almasına ve bu kredi notunun karşılığı olan bir risk ağırlığı ile değerlendirilmesi temeline dayanmaktadır.

Standart yaklaşım, kredi riskinin bağımsız kredi derecelendirmelerine dayanılarak standart biçimde ölçülmesi anlamına gelir. Standart yaklaşım; Basel I'deki içerik ve uygulama aynı olmasına karşın risk duyarlılığı daha fazladır.

Standart yaklaşım, şirketlere, bankalara ve ülkelere verilecek kredilerin risk ağırlıklarını, derecelendirme firmalarının verdiği kredi derecelerine göre belirlemektedir.

Standart yaklaşımında risk ağırlıkları farklı gruplara göre belirlenmiştir:¹³

1) Ülkelerin risk ağırlıkları

2) Bankaların risk ağırlıkları için iki ayrı seçenek bulunmaktadır:

- Bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir.
- Risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayandırılır.

3) Şirket risk ağırlıkları

4) Gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları

Standart Yaklaşımında kurumsal krediler derecelendirilmemişler ise yüzde 100 risk ağırlığına tabi olurken; derecelendirme notu bulunan şirketler, kredi derecelerine göre ağırlıklandırılmaktadır.

1.2.2.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Temel ve İleri Yaklaşım

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşım, kredi notunun dış kredi derecelendirme kuruluşları yerine, bankaların kendi iç sistemlerince üretilmesi esasına dayanmaktadır. Bu metodun uygulanması, temel ve ileri düzey olmak üzere iki farklı şekilde yapılabilir. İçsel modelin tatbiki için; temerrüt miktarı (EAD), vade (M),

---

¹³ BDDK, Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 2016

temerrüde düşme olasılığı (PD), beklenmeyen zarar (UL), temerrüt halindeki zarar/kayıp (LGD) ve beklenen zarar (EL) ve parametrelerinin belirlenmesi gerekir.

Bu parametreler aşağıda kısaca açıklanmıştır:¹⁴

Temerrüt Tutarı (EAD): Temerrüde düşen bir kredinin borca aykırı davrandığı andaki riske maruz tutarıdır.

Efektif Vade (M): Kredinin kalan süresi olarak söylenebilir.

Temerrüt Olasılığı (PD): Kredi alan şirketin riskini zamanında ödememe olasılığının seviyesidir.

- (i) Borçlu firmanın borç mükellefiyetini ifa edemeyeceğinin anlaşılması,
- (ii) Kredinin bilanço kalemlerinden kaldırılması, sorunlu kredi için özel karşılık ayrılması veya kredi faizinin ve/veya anaparanın silinmesi ve kredi ödemesinin daha sonraki bir tarihe atılması,
- (iii) Vadesinde ödenmeyen kredinin, vade tarihinden 90 günü geçtiği ayın son günü ödenmemiş olması halinde borçlu şirket temerrüde düşmüş sayılır.

Beklenmeyen Kayıp (UL): Gerçekleşmiş olan kayıp ile beklenen zarar arasındaki farklılıktır.

Temerrüt Halindeki Kayıp (LGD): Kredinin vadesinde ödenmemesi halinde oluşacak zararı ifade eden kayıptır. Bu orana kredinin geri kazanım oranının “bir” den çıkarılmasıyla da ulaşılabilir. Geri kazanım oranı ise, alınan teminatlar değerlendirilmesiyle elde edilen tutarın temerrüde düşen krediden tahsil edilen tutara oranıdır.

Beklenen Kayıp (EL): Bir bankanın kredi portföyünde belirlenen bir periyot için oluşabilecek beklenen zarar miktarıdır; “Beklene Kayıp (EL) = Temerrüt Olasılığı

---

¹⁴ BIS, BCBS 107, 2004

(PD)x Temerrüt Halindeki Kayıp (LGD)x Temerrüt Tutarı (EAD)” formülü ile hesaplanır.

Temel düzeyde, Temerrüt Olasılığı (PD) değişkeni ilgili banka tarafından hesaplanırken; Temerrüt Tutarı (EAD),Efektif Vade (M), Temerrüt Halindeki Kayıp (LGD) değişkenleri kamu otoritelerince sabit bir girdi olarak sağlanmaktadır. İleri düzeyde ise, değişkenlerin hepsi ilgili banka tarafından hesaplanarak modele yerleştirilir.

Banka yönetim kurulunun ve üst yönetiminin bankanın ilgili hükümlere uygun olarak oluşturdukları kredi derecelendirme sistemlerinden sorumludur ve sistemlerinin denetime hazır tutmaları gerekmektedir.

1.2.2.1.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, bir finansal şirketin, finansal piyasalardaki ani değişimler nedeniyle döviz kurları, hisse senedi ve faiz oranlarında oluşan değişiklikler neticesinde, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme tehlikesi olarak tanımlanabilir.

Basel II Uzlaşısında, piyasa riskine esas tutarın ölçülebilmesi için ikili bir yaklaşım benimsenmiştir. Bankalar standart yöntem ve Riske Maruz Değer (VaR) olarak adlandırılan iki farklı metot kullanabilirler. Bankalar hangi metodu kullanacaklarsa, bu yöntemi belirleyip düzenleyici otoriteye bildirmek durumundadırlar. SYR oranının hesaplamalarında, seçilen metodun verilerine göre belirlenen değer üzerinden kullanılmaktadır.

1.2.2.1.2.1. Standart Yöntem

Standart yöntem, bir bankanın piyasa riskini oluşturan hesap kalemlerindeki uzun ve kısa pozisyonların kalan vadelerine göre sınıflandırılarak, uzun ve kısa pozisyonların netleştirilmesinden sonra, ilgili risk ağırlıkları ile çarpılarak risk miktarının hesaplanmasıdır. Standart yöntem ile piyasa riski ölçümünde; temel olarak banka bilanço verileri kullanılmakta, para ve sermaye piyasalarındaki geçmiş dalgalanmalar dikkate alınmamakta, dolayısıyla, hesaplanan risk büyüklüğü,

hesaplamaya konu tutarlarda farklılık olmadıkça belirgin bir değişim göstermemektedir.

1.2.2.1.2.2. Riske Maruz Değer (Value at Risk-VaR)

Piyasa riskini ölçme ve izlemede standart yöntemle alternatif olarak RMD yöntemi de kullanılabilir. Karmaşık hesaplama yolları içeren, simülasyon teknikleri ve diğer istatistik teknikleri kullanılan RMD yöntemi, standart yöntemden farklı olarak, geçmiş dönemler itibariyle meydana gelmiş dalgalanmaları da dikkate almakta, bu nedenle standart metoda göre daha hassas bir risk ölçümüne olanak sağlamaktadır.

1.2.2.1.3. Operasyonel Risk

Basel II'de operasyonel risk, bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan yetersiz ve aksayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmaktadır.

BDDK'ya göre operasyonel risk, yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığını, operasyonel riske esas tutar ise Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında operasyonel risk nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı olarak tanımlanmıştır.

Basel I Uzlaşısında, sermaye hesaplanmasında dikkate alınan tek risk kredi riski iken yeni düzenlemede operasyonel riske de yer verilmiştir. Bu sayede, bilgisayar sistemlerinin çökmesi, dokümantasyon zayıflıkları gibi faaliyet risklerini de içine alan daha hassas bir risk ölçümü yapılabilmesi amaçlanmaktadır. Operasyonel riskler bankacılık sektörünün karşı karşıya olduğu önemli bir risk grubudur. Piyasa ve kredi riskleri daha çok gelirlerin artırılması ile ilgili iken operasyonel riskler daha çok maliyetlerin azaltılması yönü ile öne çıkmaktadır.

Operasyonel risk yönetimindeki en büyük zorluk, operasyonel riskin piyasa ve kredi riski gibi belirli piyasalar ve kuruluşlar için standart nitelik taşımayıp, her iş kolu

için farklılık teşkil etmesidir. Operasyonel riske ilişkin olarak üç farklı yaklaşım tanımlanmıştır.

1.2.2.1.3.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

Bankanın tüm faaliyeti için tek bir gösterge kullanılmaktadır. Temel gösterge yaklaşımı, en basit ve uygulaması en kolay yöntem olmasına rağmen, risk yönetimi sistemleri hakkında bankalar arası herhangi bir ayırım gözetmediğinden, gelişmiş bankalar tarafından pek tercih edilmemektedir. Bu yönüme göre, operasyonel risk için ayrılması gereken sermaye miktarı bankanın son üç yıllık brüt gelirleri ortalamasının yüzde 15'i kadardır.¹⁵

1.2.2.1.3.2. Standart Yaklaşım

Bu metotta; Bankanın elde ettiği brüt gelirler sekiz ayrı iş koluna ölünür. Her faaliyet kolu için yüzde 12 ila yüzde 18 arasında Beta faktörleri belirlenir. Standart yaklaşım yöntemi, sekiz iş kolunun her biri için bulunan brüt gelirle, o iş kolunun beta katsayısı çarpılarak elde edilen verilerin toplamının son üç yıllık ortalamasıyla bulunur.¹⁶

1.2.2.1.3.3. İleri Ölçüm Yaklaşımı

İleri Ölçüm Yaklaşımında, kanuni sermaye mükellefiyeti, İleri Ölçüm Yaklaşımı için kantitatif ve kalitatif kriterler kullanılarak bankanın kendi içsel operasyonel risk ölçüm sistemiyle tespit edilen risk ölçütüne eşit olacaktır. İleri Ölçüm Yaklaşımı'nın kullanılması denetim otoritesinin onayına tâbidir.¹⁷

---

¹⁵ BIS, "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Türkçe Çeviri)", 2004, s. 190-191

¹⁶ BIS, "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Türkçe Çeviri)", 2004, s. 192-194

¹⁷ BIS, "Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Türkçe Çeviri)", 2004, s. 194-195

1.2.2.2. İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelenmesi

İkinci Yapısal Blok, denetim ve gözetim otoritesinin, bankaların sermaye vaziyetlerinin genel risk görünümleri ve stratejileri ile denkliğini sağlayacak biçimde denetim yapmasını gerektirmektedir. Bir banka asgari yasal sermaye koşulunu yerine getirmesi, yeterli ekonomik sermayeye¹⁸ eriştiği anlamına gelmez. Bu nedenle, banka sahip olduğu toplam risklerle, var olan sermayesi arasındaki ilişkiyi iyi saptamalı ve bu ilişkinin iyi oluşturulduğu resmi denetim otoritesi tarafından da onaylanmalıdır. Burada, denetim ve gözetim otoritesi, bir bankanın sermayesinin, oluşabilecek muhtemel riski karşılamakta yetersiz kalma durumunu önceden fark etmesi ve erken müdahale edebilmesini amaçlanmıştır. Denetim otoritesi, gereken durumlarda bankalardan asgari sermaye yeterliliği oranından daha fazla bir sermaye bulundurmalarını talep edebilmektedirler.

Denetimin amacı, bankaların hatasız bir şekilde, belirlenmiş risklerine karşılık ayırmaları zorunlu olan sermayeyi belirleyecek birer iç sisteme sahip olduklarından emin olabilmektir. Denetim otoritesi bankaların riskleri nispetinde sermaye ayırmaları hususunda sorumludurlar

İkinci Yapısal Blok temelde dört ana prensibe dayanmaktadır. Bunlar sırasıyla;

1. Prensip: Bankalar, risk görünümleri ile tutarlı sermaye yeterliliği değerlendirme aşamasına ve sermayenin sürekliliğini sağlayacak bir stratejiyi elinde bulundurmalıdır. Bu durum banka yönetim kuruluna ve üst yönetimine sorumluluklar yükleyerek, sermayenin değerlendirme aşamasında risklerin belirlenip raporlanmasına olanak veren bir iç kontrol sistemi öngörmektedir.

2. Prensip: Bu hüküm denetim otoritesine, görevi kapsamında sermaye yeterliliği aşamasında stratejiler oluşturma ve gerektiğinde değiştirme, denetimi uzaktan veya yerinde yapma, bankanın yönetim kurulu ve üst yönetimi ile yapılan

---

¹⁸ Ekonomik sermaye, bankanın iş ve işlemlerinden oluşabilecek potansiyel zararlara ilişkin olarak muhafaza görevi görmesi için ayrılan sermayeyi belirtmektedir.

görüşmeler ve bağımsız denetçilerin denetimlerinin kontrol edilmesi gibi şartları koymaktadır.

3. Prensipten: Denetim otoritesi bankadan yasal sermaye yeterlilik oranının üzerinde bir sermaye yeterlilik oranı ile çalışmalarını isteyebilir. Burada hedef bankaların asgari yasal sermaye oranıyla değil, ekonomik sermayeye yakın bir yasal sermaye oranıyla çalışmalarını sağlamaktır.

4. Prensipten: Denetim otoriteleri, bankalara minimum sermaye oranının altına inmeden de gereken önlemleri almalıdır.¹⁹

1.2.2.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Basel Komitesi piyasa disiplinini hedeflediği Üçüncü Yapısal Blok ile Birinci ve İkinci Yapısal Blokları tamamlamak istemiştir.

Bankaların elinde bulundurdukları sermaye ile sermaye yeterliliği, maruz kalınan riskler ve iç kontrol süreci de kapsamak üzere önemli hususlarda kamuyu aydınlatma ihtiyacını ortaya koyan Üçüncü Yapısal Blokla, bankaların birbirlerini kıyaslayabilmesi ve bu karşılaştırma ile şeffaflığın sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede, Basel II Uzlaşısı ile şirketlerin değerliliğinin bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca veya bankalar tarafından ilgili denetim otoritesince onaylanmış içsel derecelendirme yöntemleri ile değerlendirilmesine olanak sağlanmıştır. Bankadan kredi kullanan şirket kredi derecesi düşükse, banka normalden biraz daha fazla sermaye bulundurması gerekecek, elbette bu durum bankanın kaynağının atıl kalmasını sağlayacak ve karlılığını düşürecektir. Basel II'nin getirdiği bir diğer hususta, bankaların kendi içsel yöntemlerini geliştirmelerine imkan sağlamasıdır. Böylece, bankalar, piyasa koşullarına göre daha rahat bir risk yönetimi uygulayabilme imkanına kavuşmuşlardır. Ayrıca, Basel II'de daha detaylı kayıtlar ve müşteri bilgileri sayesinde denetleyici kurumlar, daha çok bilgiye ulaşabilmekte ve kamuya yönelik açıklamalar daha net olmaktadır.

---

¹⁹ BDDK, Basel II Pillar 2, Ankara 2004

1.3. BASEL-I ile BASEL-II UZLAŞILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Basel I ve Basel II uzlaşılarını aşağıdaki şekilde karşılaştırmak mümkündür;

- Basel I’de yer alan en önemli düzenlemelerden birisi olan kredi riski bakımından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi olarak adlandırılan “*Kulüp Kuralı*”, Basel II ile birlikte ortadan kalkmıştır.
- Basel I’de 1996 yılından önce sadece kredi riski, 1996 yılından sonra kredi riskine ek olarak piyasa riski SYR’de bulunmaktadır. Basel II’de ise kredi ve piyasa riskine ek olarak operasyonel risk de SYR hesaplamasında dikkate alınmıştır.
- Basel II’nin içeriğinde sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II’ye has ayrıntılı bilgilerin kamuya duyurulması mecburiyeti vardır. Basel I’de bu bilgilendirme zorunluluğu bulunmamaktadır.
- Basel II kapsamında bankaların sermaye yeterliliklerini bankalar tarafından hesaplanmasını istenmektedir. Denetim otoritesi de bankanın sermaye yeterliliğini ve kendisini değerlendirme sürecini denetlenmesi ve rating vermesi istenmektedir.
- Basel II’de kredi riski, kredi verilen firmaların rating notlarına göre ortaya konmaktadır. Bu kapsamda, Uzlaşıda bazı metotlar bağımsız derecelendirme kuruluşları olan Moody’s, Fitch, Standard&Poors, vb. tarafından verilen rating notlarını baz alırken, kimi ileri yöntemlerde, denetim otoritesinin izniyle bankaların kendi değerlendirmelerine dayandırdıkları rating notları kullanılmaktadır. Bu noktada, Basel II uzlaşısının Basel I’e göre daha esnek olduğu söylenebilir.
- Basel I ve Basel II uzlaşılara bakıldığında bankaların risk içeren varlıkların asgari yüzde 8’i olacak şekilde sermaye bulundurmaları zorunludur. Ancak uzlaşılardaki riskli varlıkların içerikleri farklı olup; Basel II Uzlaşısı ile

risk tutarının daha ayrıntılı araştırılması, reel piyasanın ve bankacılığın daha açık bir yapıya kavuşturulması amaçlanmaktadır.

1.4. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ VE BASEL I , II UZLAŞILARI

Bu bölümde Basel I ve Basel II kriterlerinin Türk bankacılık sistemine nasıl uygulandığını inceleyeceğiz.

1.4.1. Basel I Uzlaşısının Türkiye’de Uygulanması

1988 yılında yayımlanan Basel I Uzlaşısını Türkiye de aynı sene imzalanmış ve kabul edilmiştir. Üç yıllık aşamalı bir geçiş sürecini kapsayan denetim otoritesi, Basel I ülkemizde uygulanmaya koymuştur. Türkiye’de SYR;

- 1989 yılında yüzde 5
- 1990 yılında yüzde 6
- 1991 yılında yüzde 7
- 1992 yılında yüzde 8 olarak uygulanmıştır.²⁰

Türkiye’de kur paritesindeki oynaklık ve fahiş faiz oranları neticesinde meydana gelen 2000 yılındaki ekonomik krizin devamında 10 Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren “*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*” ile piyasa riskleri ve üçüncü kuşak sermaye kavramları da ilk olarak SYR içümlerine ilave edilmiştir. Piyasa riskinin hesaplanması için standart yöntem mecburi tutulurken, riske daha duyarlı, gelişmiş ve esnek olan diğer risk hesaplama yöntemlerinin kullanımı da teşvik edilmiştir.²¹

²⁰ Resmi Gazete, 3182 sayılı Bankalar Kanunu’na ilişkin 6 sayılı tebliğ, 26 Ekim 1989 tarih ve 20324 sayılı, s. 14

²¹ **BDDK**. 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı, **Ocak 2005**.

1.4.2. Basel II Uzlaşısının Türkiye’de Uygulanması

Halihazırda, Basel II dünyada birçok ülkede uygulanırken, bir kısmında ise Basel II’ye uyum çalışmaları sürmektedir.

Ülkemizde, Nisan 2010 itibarıyla, Basel II ile uyumlu düzenleme taslakları, sektörün ve kamuoyunun görüşlerine arzedilmiştir. BDDK tarafından yeni sermaye yeterliliği düzenlemelerine uyumun sağlanması için 1 Temmuz 2011 – 31 Haziran 2012 tarihleri arasında bir geçiş süreci hedeflenmiştir.

Bu kapsamda, BDDK tarafından hazırlanan Eylül 2011 tarihli “*Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu*”nda bankaların Basel II’ye uyum konusunda yürüttükleri çalışmalara ilişkin olarak Türk bankacılık sektörü toplam aktif büyüklüğünün yüzde 46,2’sini oluşturan bankaların bireysel bazda, yüzde 27,9’unu oluşturan bankaların ise konsolide bazda Basel II’ye geçişe ilişkin strateji ve politikalarını yönetim kurullarının onayına sunmuş oldukları veya söz konusu strateji ve politikaları yönetim kurullarına onaylatarak uygulamaya koydukları tespitine yer verilmektedir. Bankacılık sektörünün yüzde 99’u Basel II çalışmalarını yürütecek üst yönetimini ve birimlerini oluşturmuş, yüzde 79’u sorumlu personelini, yüzde 65’i ise komitelerini belirlemiştir.

Raporda, kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin olarak bankaların yüzde 54’ünün temel içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma, yüzde 46’sının ileri içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşıma yüzde 50 ila yüzde 100 arasında uyum sağlarken, bankaların hemen hemen tamamının ileri yöntemlere yüzde 50’den düşük uyum sağladıkları görülmektedir. Raporda, piyasa riskine ilişkin olarak içsel ölçüm yöntemlerinde büyük ölçüde (yüzde 75 - yüzde 100) uyumlu olan bankaların oranı yüzde 94 iken; operasyonel riskte standart yaklaşımda ise büyük ölçüde uyum sağlayan bankaların oranı yüzde 36’da kaldığı belirtilmektedir.

Raporda, Basel II ile ilgili karşılaşılan sorunlara ve kısıtlara bakıldığında bankaların öncelikli engelinin veri eksikliği olduğu ve bu kısıtı, mevzuattaki belirsizlikler ve teknolojide karşılaşılan sorunların takip ettiği görülmektedir.

Raporda, genellikle bankacılık sektörünün kamuya açıklama yükümlülükleri konusunda Basel II hükümlerine büyük ölçüde uyumlu oldukları ifade edilmektedir.²²

Bu çerçevede, Basel Uzlaşmaları, gelişmekte olan ülkeler için gelişmiş ülkelere yaklaşma açısından oldukça önemlidir. Bu paralelde, Türk bankacılık ve finans sektörü de hızlı bir şekilde uluslararası standartlara uyum sağlamaktadır.

---

²² **BDDK.** Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Eylül 2011.

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL III UZLAŞILARI VE BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Basel komitesi, ilk olarak sermaye ölçümü ve sermaye standartlarını belirlemiştir. Bununla ilgili bir formül ortaya koyarak, bankacılık sektöründeki etkilerini takip etmiştir. Ana formülü bozmadan finans dünyasında ki değişimlere ve krizlere bakarak yeni standartlar getirmiştir.

2.1. BASEL III UZLAŞISI

ABD’de özellikle 2007 senesinde yaşanan kriz, Basel II Uzlaşısı ile ilgili birçok parametrenin yeniden gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Menkul kıymetleştirilen kredilere ait risklerin derecelendirme sistemi ile ederinin altında gösterilmesi yatırımcıların bu türden menkul kıymetleri elde ederken objektif kıstaslarla değerlendirmede bulunamamasına neden olmuştur. Birinci Yapısal Blok çerçevesinde hesaplanmakla birlikte, risklerin tamamını kapsamayan sermayenin gerekli hallerde yapılan takviyelerle artırılmasına ilişkin İkinci Yapısal Blok dahilinde yer alan denetim otoritesinin incelemeleri de sorgulanır hale gelmiştir. Öte yandan, Üçüncü Yapısal Bloğu oluşturan piyasa disiplini uygulamalarına yeterli önemin verilmediği de ortaya çıkmıştır. Bu veriler ışığında Basel Bankacılık Denetleme Komitesi küresel sermaye ve likidite düzenlemelerini güçlendirmeyi amaçlayan Basel III uzlaşısını 2011 yılında yayımlamıştır.²³

2.1.1. Basel III’e Neden İhtiyaç Duyuluyor?

ABD’de 2007 senesinde patlak veren ve 2008 yılında ödenmeyen krediler nedeniyle ABD’de ve Avrupa’da kimi bankaların batması ve kimi bankalara devletin el koyması ile sonuçlanan küresel finans krizi, finansal piyasalarda var olan düzenlemelerin sorgulanmasına ve piyasalarda bazı yeni düzenlemeler yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede, söz konusu krizin de etkisiyle küresel mali sistemin yeniden yapılanmasına ilişkin çalışmalar hızlandırılmıştır. Ülkeler bazında yeni bir gözetim ve denetim sisteminin önemi bu dönemde anlaşılmıştır. Bu

---

²³ BIS, Bcbs 189, 2011

bağlamda sorgulanan ve yeni düzenlemeler yapılması için öneriler getirilen en önemli düzenlemelerden biri, halen birçok ülke tarafından uygulanan Basel II Uzlaşısı'dır.²⁴

Öncelikle yaşanan kriz sürecinde Basel II Uzlaşısının kriz karşısındaki zayıf yönlerini gidermek üzere bazı alanlarda geliştirilmesine gereksinim duyulmuş ve Basel Komitesi tarafından 13 Temmuz 2009 tarihinde “*Basel II Uzlaşısının Güçlendirilmesi (Enhancements to the Basel II Framework)*” dokümanı yayımlanmıştır. Söz konusu değişiklikler Basel Komitesinin yasal sermaye çerçevesinin güçlendirilmesine yönelik olarak uygulamaya başladığı programın bir parçasını oluşturmaktadır. Bu değişikliklerin temel hedefi; olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen sermaye tamponlarının güçlendirilmesi, banka sermayelerinin kalitesinin artırılması ve risk bazlı sermaye yeterliliği rasyosuna destek olmak üzere bir kaldıraç rasyosu geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Söz konusu dokümanda, bankacılık denetim ve gözetim kurallarının düzenlendiği Basel I Uzlaşısıyla karşılaştırıldığında Basel II düzenlemelerinin yalnızca bankaların risk yönetim süreçlerinin geliştirilmesine yönelik doğru teşvikleri içermekle kalmayıp aynı zamanda kurumsal yönetim ve uyum-kontrol mekanizmalarına da katkıda bulunduğu ve Basel II düzenlemelerinin halen en yetkin metodoloji olduğu da ifade edilmiştir.²⁵

Yukarıda sözü edilen program çerçevesinde daha önce yayımlanan “*Basel II Piyasa Riski Çerçevesinin Gözden Geçirilmesi (Revisions to Basel II Market Risk Framework)*” ve “*Alım Satım Hesaplarındaki İlave Risklere İlişkin Sermaye Gereksinimi Hesaplama Rehberi-Guidelines for Computing Capital for Incremental Risk in the Trading Book)*” dokümanlarıyla, karmaşık alım satım faaliyetlerine ilişkin kredi riskine yönelik getirilen ilave sermaye gereksinimlerine ve strese tabi RMD uygulamasına yönelik ilkeler belirlenmiştir. Söz konusu dokümanlarda yer alan düzenlemeler aşağıda özetlenmiştir:

- Bankaların Basel II Uzlaşısının uygulanmaya başlandığı tarihten günümüze kadar uygulamakta oldukları mevcut RMD hesaplaması çerçevesinde, piyasa riskine ilişkin sermaye gereksinimi hesaplamasına ilave risk sermayesi

---

²⁴ **Mustafa Çalışır, İlhan Şahin.** Finansal Kriz Sürecinde Basel II Uzlaşısının Değerlendirilmesi ve Geliştirilen Basel III Kriterleri ile Karşılaştırılması, **2011.**

²⁵ **BCBS.** Enhancements to the Basel II Framework, **Temmuz 2009.**

(incremental risk capital-IRC) ve strese tabi RMD için de ayrı sermaye yükümlülüğü hesaplaması gerekmektedir. IRC, teminat altına alınmış kredi çeşitleri için kredi derecelendirme ratingin değişmesinden dolayı riski (migration risk) ve temerrüt riski bulundurmaktadır. Teminat altına alınmış ürünler için ise bankacılık hesaplarına uygulanan sermaye yükümlülüğü uygulaması geçerlidir. Bu uygulama ile bankacılık hesapları ile alım satım hesapları arasındaki arbitraj imkanının azaltılması hedeflenmektedir.

- Strese tabi RMD, mevcut durumda son bir senelik datalarla ölçülen RMD'ye ilave olarak, ciddi zararların olduğu bir yıllık göz önüne alarak hesaplanacaktır. Bu uygulamada ki hedefi ise piyasa riski için ayrılan asgari sermaye gereksiniminde oluşan kısır döngüyü kırması beklenmektedir.
- Komite, alım-satım portföyü için RMD'ye dayalı mevcut yaklaşımı, alım satım hesaplarından kaynaklanan temerrüt riskine ek olarak derecelendirme notunun değişmesinden kaynaklanan riski içeren ilave sermaye yükümlülüğü (IRC) ile desteklemiş, böylece teminatlandırılmamış kredi ürünleri için temerrüt ve derecelendirme notunun değişiminden kaynaklı riskler de piyasa riski hesaplamasına dâhil edilmiştir.
- Basel II Uzlaşısında piyasa riskinin İkinci ve Üçüncü Yapısal Bloкта yer alan ilgili hükümlerinde de önemli değişiklikler yapılmıştır. İkinci Yapısal Blok kapsamında, risk yönetim süreçlerinde karşılaşılan sorunlara yönelik olarak kurumsal yönetim ve risk yönetimi, bilanço dışı risklerin ve menkul kıymetleştirme işlemlerinin risklerinin takibi ve bankanın uzun dönemde risk ve getiri dengesinin daha iyi yönetilmesini teşvik edecek uygulamalar getirilmiştir.
- Üçüncü Yapısal Blok kapsamında menkul kıymetleştirme, bilanço dışı işlemler ve alım satım hesaplarının kamuya açıklama kapsamı genişletilmektedir. Bu değişiklikler piyasa katılımcılarına bankaların toplam risk profillerini daha iyi anlamalarında yardımcı olmayı amaçlamaktadır.²⁶

²⁶ BDDK. Risk Bülteni, Ekim 2009.

Basel Komitesinin yasal sermaye çerçevesinin güçlendirilmesine yönelik olarak uyguladığı program kapsamında bankacılık sektörünün krizlerden en az etkilenmesi hedefiyle küresel düzeyde sermaye ve likidite düzenlemelerine yönelik iki dokümandan oluşan bir istişare paketi de 17 Aralık 2009 tarihinde onaylanmış ve açıklanmıştır;

“*Bankacılık Sektörünün Dayanıklılığının Güçlendirilmesi*²⁷ ve *Likidite Riski Ölçümü, Standartları ve İzlenmesine İlişkin Uluslararası Çerçeve*²⁸” adlı dokümanlarda, Temmuz 2009 tarihli Basel II yapısını kuvvetlendirmeye yönelik olarak alınan tedbirlere ek olarak uluslararası bankaların kriz sürecinde risk yönetimi düzenleme ve denetim alanlarında yaşadığı sıkıntılara yönelik öneriler yer almaktadır.

Dokümanlarda yer alan öneriler aşağıdaki alanları kapsamaktadır:

- *Sermaye tabanının nitelik ve niceliğinin artırılması*: Sermaye yapısının güçlendirilmesi amacıyla sermaye bileşenlerinin niteliği ve miktarı artırılmaktadır.
- *Sermaye yapısının riskleri kapsama gücünün artırılması*: 2009 yılında yayımlanan seküritizasyon ve alım-satım portföyü değişikliklerine ilave olarak, repo, türev ve kredili menkul kıymet işlemlerinden kaynaklanan karşı taraf kredi riski için sermaye gerekleri güçlendirilmektedir.
- *Basel II Uzlaşısının risk bazlı yapısını desteklemek üzere “kaldıraç rasyosu”nun tanımlanması*: Kaldıraç rasyosu, bankacılık sisteminde epeyce büyük miktarda kaldıraç kullanımını kontrol altına almaya yardımcı olacak, ölçüm hatalarına ve model riskine karşı yeni bir koruma sağlayacaktır.
- *Stres durumlarında kullanabilmek üzere iyi dönemlerde sermaye tamponları oluşturulması*: Ekonomik akış yönünün aksine bir sermaye yapısı, finansal ve ekonomik krizleri dengeleyerek, daha tutarlı bir bankacılık sistemi için gerçekleşmesini sağlayacaktır. Ayrıca Basel komitesi, halihazırdaki

---

²⁷ BIS, Bcbs 164, 2009

²⁸ BIS, Bcbs 165, 2009

gerçekleşmiş zararlar için karşılık ayırma uygulamaları yerine, gerçek kayıpları daha şeffaf yansıtacak ve beklenen zararlara dayalı bir karşılık ayırma yapısı benimsemektedir.

- *Uluslararası bankalar için global likidite standartlarının belirlenmesi:* Uluslararası bankalar için belirlenen likidite standartları ile uluslararası alanda likidite düzenlemelerinin yeknesak hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu düzenleme, denetim elemanlarına banka ve sistem düzeyinde likidite risk eğilimlerini tanımlama ve analiz etmede yardımcı olmak üzere izleme kriterleri de içermektedir.

- *Sistemik öneme sahip kuruluşlardan kaynaklanan dışsallıkların azaltılması:* Söz konusu kuruluşlar için ek sermaye yükümlülüğü veya diğer denetim tedbirlerine yönelik olarak Finansal İstikrar Kurulu (FSB) ile çalışmalar yürütülmektedir.

16 Nisan 2010'a kadar kamuoyunun bilgisine sunularak görüşe açık tutulan söz konusu istişare metinlerine Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanlarının (GHOS) 26 Temmuz 2010 tarihli toplantısında son hali verilerek Basel Komitesinin global düzeyde sermaye ve likidite düzenlemeleri paketi üzerinde anlaşma sağlanmıştır.

Basel Komitesi tarafından üzerinde anlaşmaya varılan söz konusu önerilere yönelik somut düzenlemeler 2010 yılında Basel III kriterleri adı altında toplanarak kamuoyuna duyurulmuştur.²⁹

Söz konusu düzenleme değişiklikleri dikkate alındığında, bu düzenlemelerin Basel II Uzlaşısının temel esasında ve yöntemlerinde farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Basel III Uzlaşısında Basel II'deki temel üçlü yapı korunmuş, yaşanan finansal kriz nedeniyle her yapısal blokta gözlemlenen eksiklikleri tamamlayan bazı değişiklikler yapılmıştır. Başka bir deyişle; sermaye yeterliliği ve mevcut özkaynak hesaplamasında dikkate alınan sermayen kalitatifinin ve kantitatifin iyileştirilmesine

---

²⁹ **BIS.** Press Release (Group of Governors and Heads of Supervision Announces Higher Global Minimum Capital Standards), **Eylül 2010.**

ilişkin standartlar ile dönemsellik ile ilgili kullanılacak ilave sermaye tamponu oluşturulması gibi düzenlemelere ilaveten daha evvel Basel II uygulamalarının en önemli sorunu olarak düşünülen likidite yeterlilik ve risk bazlı olmayan kaldıraç rasyoları gibi konularda yeni düzenlemeler oluşturulmuştur.

2.1.2. Basel III Uzlaşısının Temel Unsurları

12 Eylül 2010 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan Basel III Uzlaşısına ilişkin kapsamlı kurallar metni 16 Aralık 2010 tarihinde yayımlanmıştır. Söz konusu kurallar metni;

- Daha yüksek seviyede ve daha nitelikli sermaye,
- Sermaye yapısının riskleri karşılama gücünün artırılmasını,
- Risk bazlı olmayan kaldıraç rasyosunun tanımlanmasını,
- Stres zamanlarında kullanılmak üzere döngüye ters sermaye tamponları oluşturulmasını,
- Küresel likidite standartlarının belirlenmesini,
- Sistemik öneme sahip bankalar için ek sermaye yükümlülüğü getirilmesini içermektedir.

Düzenlemelerin, ekonomiye kredi akışına set koymadan 2013-2019 döneminde şamalı olarak devreye girmesi planlanmaktadır. Likidite yükümlülüklerine ve kaldıraç rasyosuna ilişkin olarak ise enzer uygulama ve gözlem sürecini içine alan aşamalı bir geçiş süreci öngörülmektedir.³⁰

2.1.2.1. Daha Yüksek Seviyede ve Daha Nitelikli Sermaye

Basel III'te yer alan sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeler ile, sermayenin niceliğinin ve kalitesinin iyileştirilmesi ile ekonomideki geçerli duruma göre ayarlanacak sermaye tamponu oluşturulması amaçlanmıştır. Böylece, uluslararası

---

³⁰ **BCBS.** Basel III Rules Text and Results of the Quantitative Impact Study Issued by the Basel Committee, **Aralık 2010.**

alandaki faaliyet gösteren bankaların zararlarını daha iyi absorbe etmelerinin (hem faaliyetlerine devam ederken hem de iflas durumunda) sağlanması hedeflenmiştir.

Gerçekleştirilen düzenlemelerle, ana sermaye ya da ana sermaye içinde yer alan ve zarar karşılama gücü fazla olan sermaye kalemlerinden oluşan çekirdek ana sermaye bünyesinde en kaliteli sermaye unsurlarının kalması sağlanmıştır. Diğer bazı sermaye kalemleri ise ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak dikkate alınmıştır. Basel III düzenlemeleri ile çekirdek ana sermaye oranı artırılmakta ve Basel II uygulamalarının aksine, sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında sermayeden indirilen bazı kalemlerin doğrudan çekirdek ana sermayeden indirilmesi öngörülmektedir.

Bu kapsamda, eşik değeri aşan ve finansal kuruluşlara yapılan yatırımları, ertelenmiş vergi aktifini ve mortgage servis hizmetlerini içeren düzenleyici ayarlamalar 1 Ocak 2018'den itibaren çekirdek ana sermayeden bir indirim kalemi olarak kullanılacaktır. Bunun için aşamalı olarak 2014'ten başlamak üzere bu unsurların yüzde 20'si, 2015'te yüzde 40'ı, 2016'da yüzde 60'ı, 2017'de yüzde 80'i, 2018'de yüzde 100'ü çekirdek ana sermayeden indirilecektir. Bu geçiş döneminde diğer kısımlar için eski uygulamalar geçerli olacaktır.

Basel III kapsamında tanımlanan sermaye bileşenleri aşağıdaki kalemlerden oluşmaktadır;

A. Ana Sermaye : Bankanın devam eden işlemleri için bulundurulmuş sermaye.

- Çekirdek Ana Sermaye
  - Çıkarılmış Adi Hisse Senetleri
  - Hisse Senedi İhraç Primleri
  - Dağıtılmamış Karlar
  - Yedek Akçeler
  - Azınlık Hakları
- İlave Sermaye
  - Ana sermayeye dahil olabilecek ancak ödenmiş sermayeye dahil edilmemiş diğer ana sermaye kalemleri
  - İlave sermayeye dahil hisse senetlerine ilişkin ihraç primleri
  - Ödenmiş sermayeye dahil edilmemiş azınlık hakları

B. Katkı Sermaye (Tier 2 Capital): Bankanın iflası (Gone Concern) durumunda kullanılabilir sermaye.

- Banka tarafından ihraç edilmekle beraber ana sermayeye dahil edilemeyen sermaye ve sermaye benzeri borç enstrümanları ve diğer enstrümanlar
- Katkı sermayeye dahil hisse senetlerine ilişkin ihraç primleri
- Ana sermayeye dahil edilemeyen azınlık hakları
- Kredi karşılıkları

C. Sermayeden İndirilen Kalemler

- Maddi olmayan duran varlıklar
- Ertelenmiş vergiler
- Koruma (Hedge) nakit akışları
- Eksik ayrılmış muhtemel zarar karşılıkları
- Menkul kıymetleştirme ile alakalı satış kazançları
- Emeklilik fonlarına ilişkin yükümlülükler
- Bankanın satın aldığı kendi hisse senetleri
- Bankaların sermayelerini suni olarak yükseltmek için diğer banka, finans ve sigorta kuruluşlarına yaptıkları karşılıklı ya da çapraz sermaye yatırımları
- Bankaların banka, finans ve sigorta şirketlerinin hisse senetlerine yaptıkları yatırımlar

ödenmiş sermaye kaleminden indirilir.³¹

Basel III ile kaybı en yüksek oranda karşılayacak olan “Çekirdek Ana Sermaye/ Risk Ağırlıklı Varlıklar” 2013 ile 2015 tarihleri arasında aşamalı olarak yüzde 2’den yüzde 4,5’e, aynı dönemde çekirdek ana sermayeyi ve diğer nitelikli finansal araçları içeren “Ana Sermaye / Risk Ağırlıklı Varlıklar” ise aynı dönemde yüzde 4’ten yüzde 6’ya yükseltilmiştir. Toplam Sermaye Yeterlilik Oranına ilişkin olarak Basel II Uzlaşısında belirlenen yüzde 8’lik oranda değişikliğe gidilmemiştir. Yüzde 8’lik toplam sermaye rasyosu ile ana sermaye rasyosu arasındaki fark ise “Katkı Sermaye / Risk Ağırlıklı Varlıklar” tarafından karşılanabilecektir.

Ana sermayenin çekirdek ana sermaye bünyesinde olmayan veya katkı sermaye içerisinde değerlendirilmeyecek olan sermaye bileşenlerinin 2013 yılında

³¹ EKEN, Mehmet Hasan, Yeni Basel Düzenlemelerinde Reformlar, 2011.

yüzde 90'ının tanınması ve her yıl bu orandan yüzde 10 düşürülerek toplam 10 yıl sürecinde belirtilen unsurların sermaye bileşeni olmaktan tamamen çıkarılması kararlaştırılmıştır.

Ayrıca, Basel II Uzlaşısında var olan katkı sermayenin ana sermayenin yüzde 100'ünü geçemeyeceği kuralı ile üçüncü kuşak sermaye uygulaması Basel III düzenlemeleri ile tamamen ortadan kaldırılmaktadır.

Öte yandan, Basel III düzenlemeleri sadece sermayenin tarifini ve niceliğini değiştirmemekte, SYR'nin payda kısmındaki risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında da bazı değişiklikler yapmıştır. İleride detaylı olarak incelenecek olan, menkul kıymetleştirme ve alım satım hesaplarına ilişkin sermaye yükümlülüğü artırılmış ve karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasında değişiklikler yapılmıştır.

2.1.2.1.1. Sermaye Koruma Tamponu

Basel III sermaye düzenlemeleri ile bankaların, sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesi amacıyla asgari sermaye gereksiniminin yanı sıra finansal piyasalarda ve ekonomide kırılganlıkların gündeme gelmesi halinde bankaların kayıplarını karşılayacak düzeyde sermaye tutmalarını sağlamak amacıyla çekirdek ana sermayeye göre hesaplanacak yüzde 2,5 oranında ihtiyati bir tampon oluşturmaları (sermaye koruma tamponu) kararlaştırılmıştır. Bu sermaye koruma tamponu, çekirdek ana sermaye, ana sermaye ve toplam sermaye yeterlilik oranlarına eklenerek, bir çeşit ihtiyati sermaye işlevi görecektir. Sermaye koruma tamponu aşamalı olarak uygulanmaya başlayacak olup, 2016 yılında yüzde 0,625 oranı ile başlayacak ve her yıl yüzde 0,625 oranında arttırılarak 2019 yılında yüzde 2,5 oranına ulaşmıştır.

Sermaye koruma tamponu hesaba katıldığında, çekirdek ana sermaye oranı yüzde 7'ye, ana sermaye oranı yüzde 8,5'e ve toplam SYR yüzde 10,5'e yükselecektir. Bankaların sermaye koruma tamponu için tuttuğu sermayenin, düzenleyici kurumca belirlenen standart orandan (yüzde 2,5) düşük olması durumunda, bu iki oran arasındaki farka bağlı olarak bankalara temettü ödemeleri, hisse geri alımları ve ücret ödemeleri üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar getirilecektir. Bu düzenlemeyle birlikte kurumsal yönetim ve etkin denetim uygulamaları desteklenmekte ve

bankaların sermayelerinin düşme ihtimalini göze alarak ihtiyari bonus ve temettü dağıtımlarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Tablo 2: Basel II ve Basel III Uzlaşılarının Karşılaştırılması

		Basel II	Basel III	
		Asgari Oran (%)	Asgari Oran (%)	Koruyucu Tampon Dahil (%)
Toplam Sermaye Yeterlilik Rasyosu	Özkaynaklar ----- ≥ Risk Ağırlıklı Aktifler	8	8	10,5
Ana Sermaye Rasyosu	Ana Sermaye ----- ≥ Risk Ağırlıklı Aktifler	4	6	8,5
Çekirdek Ana Sermaye Rasyosu	Çekirdek Ana Sermaye ----- ≥ Risk Ağırlıklı Aktifler	2	4,5	7

Kaynak: BIS, Bcbs , 2009

Yeni sermaye gereksinimi, düzenlemelerinin küresel ekonomiye kötü etkilerini sınırlandırmak gayesiyle aşamalı dönemler öngörülmüş ve yeniden sermayenin tarifi ile oranlara ilişkin değişikliklerin tam olarak uygulanmasına 2019 yılı başından itibaren başlanmıştır.³²

2.1.2.2. Sermaye Yapısının Riskleri Karşılama Gücünün Artırılması

Basel III Uzlaşısında, daha önce bahsedilen 13 Temmuz 2009 tarihli Basel II Uzlaşısı değişikliklerine ilave olarak bankaların türev enstrümanlar, repo ve menkul kıymet alım satım işlemlerinden kaynaklanan karşı taraf kredi riskine ilişkin sermaye gereksinimlerinin güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler de yer almaktadır.

Basel Komitesi, meri düzenlemelerin bilanço içi ve dışı kalemlerden meydana gelen risklerin aktif bir şekilde SYR ölçümlerine dahil edilmemesinin global krizin temel nedenlerinden birisi olarak görmektedir. Bu kapsamda, bu tür risklerin

³² Peter Green, Jeremy Jennings-Mares, Helen Kim. The New Global Minimum Capital Standards Under Basel III, (2010).

indirgenmesi için bu işlemlerin tezgahüstü piyasalardan(OTC) organize piyasalara aktarılmasını amaçlayan Basel Komitesi, OTC türev ürünlerinin daha büyük kısmının merkezi karşı taraflarla yapılmasının sağlanması açısından merkezi karşı taraflarla yapılmayan işlemler için bankaların daha yüksek sermaye yükümlülüğüne tabi olmalarına yönelik ciddi değişikliklere gitmiştir. Bu değişiklikler, menkul kıymetleştirilmenin ve menkul kıymet alım satım portföyünün yanı sıra, kredili menkul kıymet işlemlerinden, repo faaliyetlerinden ve türev enstrümanlardan kaynaklanan karşı taraf kredi riskini de sermaye yükümlülüğü kapsamına almaktadır.

Bu düzenlemelerin en önemli amacı, bahsi geçen risklerle ilgili sermaye yükümlülüğünün arttırılarak döngüsellüğün azaltılması ve OTC türev ürünlerinin merkezi karşı taraflar üzerinden yapılmasını sağlayarak OTC işlemlerinin organize borsalara çekilmesi ve böylece finansal krizlerin bir bankadan bir başka bankaya finanse etme faaliyetleri ve türev enstrümanlar kapsamında geçme riskini engelleyerek finansal sektörün sistemik riskinin azaltılmasına yardımcı olunmasıdır. Ayrıca, söz konusu düzenlemelerin karşı taraf kredi riskine ilişkin bankaların risk yönetiminin güçlendirilmesini sağlaması da hedeflenmektedir.

Öte yandan, Basel Komitesi tarafından iki taraflı işlemlerde karşı taraf kredi riskine ilişkin 1 Haziran 2011 tarihinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Basel III düzenlemeleri karşı tarafın riskinin yükselmesi durumunda, bunun için ilave sermaye ayrılmasını gerektirmektedir. Basel Komitesi tarafından bu uygulama Kredi Değerleme Düzeltmesi (CVA) olarak tanımlanmakta olup yaşanan krizde zararların çoğunun bu eksiklikten kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Basel II uygulamasında karşı tarafın temerrüde düşmesi ve kredi derecelendirme notunun değişiminden kaynaklı riskler hesaba katılmakta ancak kredi değerlemesi ayarlamalarına dayalı piyasa fiyatlı değerlendirme kayıpları hesaba katılmamaktadır. Halbuki, ekonomik kriz esnasında karşı taraf kredi riskine bağlı kayıpların kabaca üçte ikisi CVA zararlarından, üçte biri ise gerçek temerrütler sebebiyle meydana gelmiştir. Basel III Uzlaşısında kredi değerlendirme ayarlamaları riski için standart ve gelişmiş metotlarla sermaye kuralları belirlenmiş ve standart yaklaşım için 2011 yılı Ocak – Mart aylarında bir etki çalışması yapılmıştır.

Basel Komitesi tarafından kredi değerlemesi ayarlamaları için yapılan etki çalışması sonucunda, standart metodun orijinal haliyle, duşuk dereceye sahip karşı taraflar için uzun vadeli işlemlerde aşırı cezalandırıcı olduğu görülmüştür. Bu erevede, CCC kredi notuna³³ sahip karşı taraflar için standart ve gelişmiş metotlarda oluşan sermaye gerekleri arasındaki farkı ok etmek için Basel Komitesi, CCC kredi notuna sahip karşı taraflara uygulanan ağırlığı düşürme konusunda karara varmıştır.

Böylece, sermaye ihtiyacı zorunluluğuna CVA riskinin de ilave edilmesi ile Basel III'de karşı taraf kredi riski için meydana gelecek sermaye gereksinimi, Basel II'de gerekenin iki katı olacaktır.³⁴

Bunlara ilave olarak, Komite finansal şirketlere aktarılan kredilere, ticari işletmelere aktarılan kredilerden daha fazla risk ağırlığı tanımlayarak, bankaların birbiriyle olan ilişkilerini azaltmayı da amaçlamaktadır. Böylece, olası ekonomik krizde bankaların peşi sıra düşmesi engellenecektir.

Diğer taraftan, dünya çapında yaşanan ekonomik kriz ve finansal piyasalardaki dalgalanmalar kredi derecelendirme kuruluşlarının (KDK) durumunu sorgulanır yapmıştır. Finansal piyasaların daha sağlıklı yürütülmesi için KDK'ların ehemmiyeti ortadadır. Buna karşın, birçok kez yaşanan ekonomik bunalımlar, bu kuruluşların standart olmayan raporlamaları ve işleyiş biçimi krizlerin derinleşmesine ve bir şekilde finansal istikrarsızlığa katkıda bulunduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, KDK'ya olan bağımlılık, tüm ülke otoritelerin çözüm aradığı bir meseledir. Basel II kapsamında sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında kullanılan içsel değerlendirme yaklaşımlarında da KDK'ların derecelendirmelerine olan bağımlılığın yüksek olması, Basel III uzlaşlarında bu konunun çözümüne yönelik çalışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu kapsamda, Basel Komitesi ile FSB, yasal düzenlemelerde KDK'lara olan bağımlılığı azaltmak amacıyla bir takım prensipler belirlemiştir. Bağımlılığın aşağıda açıklanan söz konusu prensipler çerçevesinde azaltılmasıyla; piyasa uygulamaları ve düzenlemelerde vazgeçilmez bir parça haline gelen ve uçurum

---

³³ CCC Kredi Notu, borç ödeme kapasitesi zayıf olan ülkeler için verilecek bir nottur. Ülkede geri ödemeye ait riskin yüksek olduğu, anapara ve faiz ödemelerinin zamanında yapılmamasının muhtemel olduğu durumları ifade etmektedir.

³⁴ **BDDK**. Risk Bülteni, **Temmuz 2011**.

etkisine (cliff effect)³⁵ yol açabilen kredi derecelendirme notlarının finansal istikrarı tehdit etmesinin önü kesilecektir. Bu prensiplerin hedefi zorunluluk haline gelmiş olan KDK'lara olan bağımlılığı azaltabilmek ve bunların yerini daha sağlam içsel kredi riski yönetimi süreçlerinin almasını sağlamaktır. Bu amaçla, ülkelerin yasalarına ve yasayı uygulayanlara rehber olması gayesiyle genel ve özel öneriler ortaya konmuştur.

“Prensip 1. Düzenleme ve standartlarda, KDK'lara olan bağımlılığı azaltmak: *Yasa koyucular ve denetim otoriteleri, düzenleme ve standartlarda KDK notlarına atıf yapan ifadeleri gözden geçirerek mümkünse bu ifadeleri metinden çıkarmalı ve bu notların yerine kredi değerliliğini ölçmek amacıyla alternatif yöntemlere yer vermelidirler.*

Prensip 2. Piyasanın KDK notlarına olan bağımlılığını azaltmak: *Bankalar, kurumsal yatırımcılar ve diğer piyasa oyuncuları, kendi içsel kredi riski yönetimi sistemlerini kurmaya zorlanmalıdır ve bunların KDK notlarına olan bağımlılıkları azaltılmalıdır.*

Prensip 3. Merkez bankası operasyonları: *Merkez bankaları teminat olarak aldıkları veya direkt satın aldıkları finansal araçların kredi değerliliği ile ilgili görüşlerini kendileri oluşturmalıdır. Merkez bankalarının bu kapsamda belirleyecekleri politikalar, finansal araçların kabul edilebilirliği ile ilgili büyük değişiklikler getirmemelidir.*

Prensip 4. Bankaların etkin denetim ve gözetimi: *Bankalar, varlıkların kredi değerliliğini belirlerken direkt olarak KDK notlarına bağımlı kalmamalıdır. Dolayısıyla, bankalar kredi riskini ve ilişkili diğer riskleri değerlendirebilecek etkin bir sistem kurmalı ve denetim otoritelerini bu konuda ikna edebilmelidirler.*

Prensip 5. Kurumsal yatırımcılar ve yatırım danışmanlarının yatırım politikaları ve iç limitleri: *Kurumsal yatırımcılar ve yatırım danışmanları varlıkların kredi değerliliğini ölçerken KDK'lara bağımlı kalmamalıdır.*

Prensip 6. Özel sektördeki teminat anlaşmaları: *Merkezi takas kuruluşları ve piyasa katılımcıları türev ve menkul kıymet piyasalarındaki teminat uygulamalarında KDK notlarına bağımlılığın önüne geçmelidir.*

Prensip 7. Menkul kıymet ihraç eden kuruluşlarca yapılması gereken açıklamalar: *Menkul kıymet ihraç eden kuruluşlar, bu menkul kıymetleri satın alan yatırımcıların menkul kıymet hakkında kendi kredi riski değerlendirmelerini yapabilmeleri amacıyla gereken bilgileri zamanında açıklamalıdır. Bu menkul kıymetlerin halka arz edilmiş olması durumunda açıklamalar kamuya yapılmalıdır.”³⁶*

FSB, kanun koyuculardan ve denetim otoritelerinden KDK'lara olan bağımlılığı azaltacak daha ileri adımlar atmalarını talep etmektedir. Bu kapsamda, kanun koyucular ve denetim otoritelerinden KDK'lara olan bağımlılığın azaltılması için teşvik çalışmalarını zamana yaymaları ve piyasa oyuncularının kendilerini bu duruma ve KDK notlarını kullanmamaya hazırlanmalarına fırsat tanımaları

³⁵ Cliff Effect: Yatırım yapılabilir nota sahip olmakla bu notun bir derece altında yer almak arasında sonuçlar açısından çok büyük fark olmasını ifade etmektedir.

³⁶ BDDK, Risk Bülteni, Ocak 2011.

beklenmektedir. Burada altı çizilmesi gereken husus, söz konusu öneriler çerçevesinde piyasa oyuncularının uygulayacakları farklı yaklaşımların denetimi, güvenilirliği ve tutarlılığının sağlanabilmesidir.

2.1.2.3. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Rasyosunun Tanımlanması

Yaşanılan krizler, devletlerin bankacılık sistemlerinde yüksek seviyede bilanço içi ve bilanço dışı borçluluk meydana getirmesiyle birlikte bankaların yüksek risk ağırlıklı sermaye yeterlilik oranlarına sahip olmalarının sağlıklarına ilişkin yeterli bir gösterge olmayabileceğini göstermiştir. Bu bağlamda, sayısal ve risk ağırlıklı hesaplama yöntemlerine, daha anlaşılır ve basit rasyolar ile takviye yapma amacıyla Basel III Uzlaşısında sermaye yeterlilik oranlarını destekleyici nitelikte risk bazlı olmayan şeffaf, basit, anlaşılır Birinci Kuşak Sermaye Kaldıraç Rasyosu düzenlemesine yer verilmiştir. Bu düzenleme ile hem risk odaklı sermaye yeterlilik yaklaşımının desteklenmesi hem de bankaların borçluluklarının sınırlandırılması amaçlanmaktadır.

Söz konusu oranın ana sermayeyi belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle hesaplanması kararlaştırılmıştır.

Kaldıraç oranı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

Ana Sermaye

Bilanço İçi Varlıklar+Menkul Kıymet Finansman İşlemleri+Türev İşlemleri+Bilanço Dışı Varlıklar

Oranın payında yer alan ana sermaye kalemi, Basel III çerçevesinde hesaplanan ana sermaye olup, paydada yer alan

- Bilanço İçi Varlıklar: Bilançoda yer alan kalemler
- Menkul Kıymet Finansman İşlemleri: Piyasa değerlemesine tabi repo ve ters repo anlaşmaları, menkul kıymet ödünç işlemleri
- Türev İşlemler: Kredi türevleri dahil tüm türev ürünler

- Bilanço Dışı Varlıklar: Cayılabılır taahhütler için yüzde 10 diğer tüm bilanço dışı işlemler için yüzde 100 krediye dönüştürme oranı uygulandıktan sonraki değer olarak dikkate alınmaktadır.

Kaldıraç rasyosu asgari yüzde 3 olarak öngörölmekle birlikte, aşamalı bir geçiş dönemi planlanmıştır.

Bankaların ekonominin genişleme dönemlerinde en önemli kar mekanizması olan kaldıraç oranı, küresel kriz sürecinde bankaların yüksek kaldıraç oranları ile faaliyet göstermeleri aşırı riske maruz kalmalarına sebep olmuştur. Bu bağlamda, kaldıraç oranına asgari sınır getirilmesi ile birlikte bankaların daha sağlıklı bir mali performans göstermeleri sağlanacaktır.

2.1.2.4. Stres Zamanlarında Kullanılmak Üzere Döngüye Ters Sermaye Tamponları Oluşturulması

Finansal sistemde sistemik risk sonucu oluşacak kırılmalıklar ve bunların finansal istikrarı bozması halinde, sistemik riski azaltıcı araçların sistemde döngüsellik karşıtı bir hareket yaratması, diğer bir deyişle “sistemik stabilizatör” işlevi görmesi beklenmektedir. Aşırı kredi genişlemesinin yaşandığı ve varlık fiyatlarındaki şişme nedeniyle bankaların bilançolarında taşıdıkları risklerin arttığı durumlarda, bankaların ilave sermaye tamponlarını artırmaları ve bu ilave kaynağı risklerin gerçekleşmesi durumunda kullanıma sokmalarının finansal sistemde kırılmalıkları azaltması beklenmektedir.

Döngüselligi yeterince dikkate almamasıyla eleştirilen Basel II Uzlaşısının bu yöndeki eksikliğini kapatmak amacıyla ülke şartlarına ve tercihlerine bağlı olarak yüzde 0 ilâ yüzde 2,5 arasında değişen “döngüsellik karşıtı sermaye tamponu” (countercyclical buffer) uygulaması getirilmiştir. Döngüsellik karşıtı sermaye tamponunun çekirdek ana sermayeden ayrılması gerekmektedir.

Döngüsellik karşıtı sermaye tamponu yalnızca sistemde risk yaratan aşırı kredi genişlemesi durumunda yürürlükte olacak ve ihtiyati sermaye tamponuna eklenmek suretiyle uygulanacaktır. Amaç bankacılık sisteminde, kredi kayıplarına yol açacak ölçüde aşırı kredi genişlemesi olması durumunda bankaları sermaye artırımına gitmek

zorunda bırakmadan ek bir ihtiyati koruma sağlamak ve reel kesim ile finansal sistem arasındaki olumsuz etkileşimi azaltmaktır.

Bu çerçevede, döngüsellik karşıtı tamponunun uygulanmasıyla birlikte, ekonomik döngüdeki iniş ve çıkışların bankalar üzerindeki etkisi proaktif olarak azalacaktır.

2.1.2.5. Küresel Likidite Standartlarının Belirlenmesi

Basel Komitesi tarafından Şubat 2000 tarihinde yayımlanan Bankalarda Likiditenin Yönetimi İçin Güçlü Uygulamalar isimli çalışmada, bankaların sağlam bir likidite yönetimi için ihtiyaç duyabilecekleri önemli konular ele alınmış olsa da, bu prensiplerin ve tavsiyelerin global olarak yeterli uygulamasının sağlanamadığı görülmüştür.

Finansal krizin erken dönemlerinde finansal piyasalara hakim olan bol likidite, düşük volatilité ve düşük faiz oranları ortamında esnek davranarak kendilerine yeterli emniyet subapları tesis etmeyen bankalar, likidite bağlantılı olarak kriz derinleştğinde varlıklarını likide dönüştürmede ciddi sorunlar ile karşılaşmışlar ve sermaye yeterlilikleri çok iyi olan bankalar dahi likidite sıkıntısına düşmüşlerdir. Krizle birlikte piyasalarda, likidite riski yönetiminin hayati bir öneme haiz olduğu anlaşılmıştır. Günümüzde sermaye yeterliliği düzenlemelerine benzer şekilde, likidite düzenlemelerine ilişkin olarak uluslararası düzeyde yeknesaklık bulunmamaktadır. Bu eksikliği gidermek amacıyla, Basel Komitesi uluslararası sermaye yeterliliği düzenlemelerinin yanı sıra likidite riskinin küresel boyutta uyumu ve sağlamlığının güçlendirilmesi amacıyla likidite yeterliliği düzenlemelerini de geliştirmiştir.

Söz konusu likidite yeterliliği düzenlemeleri kapsamında Basel III Uzlaşısı iki ayrı ama birbirini tamamlayan küresel likidite standardı getirmektedir. Bunlardan ilki “Likidite Karşılama Oranı” olup, bu kural ile bankanın kısa süreli likiditesinin güçlendirilmesi sağlanacaktır. “Net İstikrarlı Fonlama Oranı” olarak isimlendirilen ikinci kural ile ise bir yıllık, daha uzun vadede bir likidite sağlamlığının ve kalitesinin sağlanmasına çalışılacaktır.

2.1.2.5.1. Likidite Karşılama Oranı (LCR)

Likidite karşılama oranına göre bankalar, belirlenen bir likidite stresi senaryosu dahilinde, 30 günlük bir dönemde ortaya çıkabilecek likidite ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde, teminat olarak kullanılmamış, likiditesi yüksek varlık bulundurmak zorundadır. Bu orana göre likit varlıkların, 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına oranının yüzde 100 ve üzeri olması gerekmektedir.

$$\frac{\text{Likit Varlık Stoku}}{\text{30 Gün İçinde Gerçekleşecek Net Nakit Çıkışları}} \geq \text{yüzde 100}$$

Oranın payında yer alan likit varlık olarak tanımlanan varlıklar, likidite sağlama kapasitesi ve kalitelerine göre iki seviyede değerlendirilmektedir. 1. seviyede en kolay şekilde likidite sağlayabilecek olan nakit, bankaların merkez bankasındaki rezervleri, merkezi yönetim ve merkez bankalarının ihraç etmiş olduğu borçlanma araçları gibi enstrümanlar dikkate alınmaktadır. 2. Seviyede ise Basel II’de kredi riskine ilişkin standart yöntemle göre yüzde 20 risk ağırlığı uygulanacak merkezi yönetim ve merkez bankası borçlanma araçları ile AA- ve daha yüksek derecelendirme notuna sahip kurumsal şirket menkul kıymetleri gibi enstrümanlar dikkate alınmaktadır. 1. Seviye likit varlıklar yüzde 100 oranında dikkate alınırken 2. Seviye varlıklar için yüzde 85 dikkate alınma oranı uygulanmaktadır.

Oranın payda kısmında ise bilanço içi ve dışı işlemlerden meydana gelen ve 30 gün içinde gerçekleşmesi beklenen nakit girişleri dikkate alınma oranlarıyla, bilanço içi ve dışı işlemlerden kaynaklanan ve 30 gün içinde gerçekleşmesi beklenen nakit çıkışları ise çekiliş oranlarıyla çarpılmaktadır. Nakit çıkışlarının söz konusu oranlarla çarpılması sonucu elde edilen tutardan nakit girişlerinin oranlarla çarpılması sonucu elde edilen tutar düşülerek net nakit çıkışlarına ulaşılmaktadır.³⁷

Bu çerçevede, LCR ile bankaların kısa vadeli (30 gün) net nakit çıkışlarını karşılayabilecek nakit ve benzeri varlıklara sahip olup olmadığı ölçülmektedir. Pasif tarafı kısa dönemli ve istikrarsız fonlardan oluşan bankalar bu oranı tutturmakta

³⁷ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2011

zorlanacak iken, genel itibarıyla kendini özkaynak ve mevduat ile fonlayan bankaların oranı tutturması daha kolay olacaktır.

2.1.2.5.2. Net İstikrarlı Fonlama Oranı (NSFR)

LCR'nin yanı sıra, yapısal likidite uyumsuzluklarını sınırlandırmak ve çekirdek fonlamayı belirli bir düzeyin üzerinde tutmak amacıyla NSFR adı altında ikinci bir oran geliştirilmiştir. Diğer bir deyişle, NSFR bankaların uzun vadeli aktiflerini fonlamak için kısa vadeli ve büyük ya da toptan kaynaklara dayanmayı önlemeye yönelik bir tedbir olarak geliştirilmiştir. Bu orana göre bir bankanın mevcut istikrarlı fonlama tutarının ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına oranı yüzde 100'den büyük olmalıdır.

$$\frac{\text{Mevcut İstikrarlı Fonlama Tutarı}}{\text{İhtiyaç Duyulan İstikrarlı Fonlama Tutarı}} > \text{yüzde } 100$$

Mevcut istikrarlı fonlama tutarı; sermaye, etkin vadesi 1 yıldan fazla olan yükümlülükler, vadesiz mevduat ile vadesine bir yıldan az kalan perakende mevduat ve finansal olmayan şirketler, devlet, merkez bankaları, kamu kuruluşları ile çok taraflı kalkınma bankalarından elde edilen vadesiz ve vadesine bir yıldan az kalan fonların belirli bir oranının toplamından oluşmaktadır. İhtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı ise likite dönüştürülebilme kapasitelerine göre, varlıkların en likitten en az likite göre sınıflandırılarak belirli dikkate alınma oranlarına tabi tutulmaları sonucu elde edilmektedir. Örneğin, devlet borçlanma senetlerine yüzde 5 dikkate alınma oranı uygulanırken, maddi duran varlıklara yüzde 100 dikkate alınma oranı uygulanmaktadır. Böylelikle, devlet borçlanma senetleri için daha az, maddi duran varlıklar için daha fazla fonlama tutarına ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarının elde edilmesinde bilanço dışı işlemlerden kaynaklanacak istikrarlı fonlama tutarı ihtiyacı da toplama dahil edilmektedir.

Komite, LCR ve NSFR için 1 Ocak 2012'den itibaren bilgi amaçlı raporlamaların başlamasına, oranlara uyumun sırasıyla 1 Ocak 2015 ve 1 Ocak 2018'de zorunlu olmasına karar vermiştir. Bu iki kurala ilişkin Basel Komitesi'nin her

zaman yaptığı gibi, ulusal düzenleyici otoritelere belli koşullar altında esneklik imkanı tanınması planlanmaktadır.³⁸

2.1.2.6. Sistemik Öneme Sahip Bankalar İçin Ek Sermaye Yükümlülüğü Getirilmesi

Küresel finansal krizden alınan en önemli derslerden biri, sistemik öneme sahip finansal kuruluşların yarattığı risklerin gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde azaltılması için somut önlemler alınması gerektiğidir. Bu kuruluşların aktif büyüklükleri ve diğer finansal kuruluşlarla gerçekleştirdikleri işlemlerin yoğunluğu nedeniyle, sistemik öneme sahip kuruluşların karşılaşılabileceği sorunlar sistemin geneline sirayet edebilmekte ve ekonomik faaliyet üzerinde telafisi güç hasarlar bırakabilmektedir. Nitekim, bu tip hasarların önlenmesi için ABD başta olmak üzere bir çok gelişmiş ülkede otoriteler, küresel kriz boyunca zor duruma düşen sistemik öneme sahip finansal kuruluşları kurtarmak amacıyla kamu kaynaklarını kullanarak bu kuruluşlara önemli boyutlarda mali destek sağlamak zorunda kalmışlardır. Bu destekler, halihazırda yüksek borçluluk oranlarına sahip söz konusu ülkelerde bütçe dengelerini bozmuş ve kamu maliyesi kaynaklı yeni kırılğanlıkların oluşmasına neden olmuştur.

Bu gelişmeler neticesinde, benzer sorunların ileride tekrar yaşanmaması için küresel finansal sistemin reformu çalışmalarının ana gündem maddelerinden biri, sistemik öneme sahip finansal kuruluşların sahip oldukları zımni kamu desteği garantisini ve bunun piyasa oyuncuları nezdinde oluşturduğu “batamayacak kadar büyük” algısını ortadan kaldırmaya yönelik özel tedbirler geliştirmek olmuştur.³⁹

12 Eylül 2010 tarihinde GHOS, Basel III düzenlemeleri ile batamayacak kadar büyük olarak da nitelenen “global sistemik öneme sahip bankalardan (Global Systemically Important Banks-GSIB)” kaynaklanan risklerin azaltılması için Basel III standartlarının ötesinde kayıpları karşılayacak kapasiteye sahip olmaları gerektiği hususunda fikir birliğine varmışlardır. Bu çerçevede, Basel Komitesi tarafından söz konusu kuruluşların risklerinin tanımlanması hususunda FSB ile gerekli çalışmalar

³⁸ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2011.

³⁹ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Kasım 2011.

yürütülmüştür. Basel Komitesi, 4 Kasım 2011 tarihinde global sistemik öneme sahip bankaların belirlenmesi ve bu kuruluşlara ek sermaye yükümlülüğü uygulanmasına ilişkin olarak nihai metni yayımlamıştır. Bu dokümanda, bankaların büyüklüğü, iç içe geçmişliği, ikame edilebilirliği, küresel aktiviteleri ve karmaşıklığına dayanan bir ölçüm yaklaşımı benimsenmiştir. Söz konusu yöntem ile halihazırda 29 banka⁴⁰ GSIB olarak belirlenmiş ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Ek sermaye yükümlülüğü, en yüksek kalitedeki sermaye bileşeni olan çekirdek ana sermaye şeklinde tutulacak olup, bankaların sistemik önem sıralamalarına göre sınıflandırıldıkları gruba bağlı olarak yüzde 1 ile yüzde 2,5 arasında olacaktır. Söz konusu ek sermaye yükümlülüğü, 1 Ocak 2016 ile 1 Ocak 2019 tarihleri arasında Basel III sermaye koruma tamponu ile paralel olarak uygulamaya geçecektir.

2.1.2.7. Basel III Uzlaşısına Geçiş Takvimi

Basel III Uzlaşısının üye ülkeler tarafından 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren uygulanmaya başlaması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu tarihe kadar ülkelerde gerekli yasal düzenlemelerin tamamlanmış olması ve 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla Basel III kurallarına tamamen uyumun sağlanması hedeflenmektedir.

2013-2019 döneminde Basel III kurallarının uygulanmasına ilişkin aşamalar aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.⁴¹

Tablo 3: Basel III Uzlaşısına Geçiş Takvimi⁴²

BASEL III UYGULAMA TAKVİMİ							
%	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Çekirdek Ana Sermaye Oranı	3,5	4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Ana Sermaye Oranı	4,5	5,5	6	6	6	6	6
Sermaye Yeterlilik Oranı	8	8	8	8	8	8	8
Sermaye Koruma Tamponu				0,625	1,25	1,875	2,5
Çekirdek Ana Sermaye + Koruma Tamponu	3,5	4	4,5	5,125	5,75	6,375	7
Ana Sermaye + Koruma Tamponu	4,5	5,5	6	6,625	7,25	7,875	8,5

⁴⁰ Mitsubishi UFJ FG, Bank of America, Mizuho FG, BNP Paribas, Morgan Stanley, Banque Populaire CdE, Barclays, Nordea, Citigroup, Royal Bank of Scotland, Santander, Société Générale, State Street, Sumitomo Mitsui FG, UBS, Unicredit Group, Bank of China, Bank of New York Mellon, Commerzbank, Credit Suisse, Deutsche Bank, Dexia, Goldman Sachs, Group Crédit Agricole, HSBC, ING Bank, JP Morgan Chase, Lloyds Banking Group, Wells Fargo.

⁴¹ BCBS. Annex 2 "Phase-In Arrangements" of Press Release "Group Of Governors And Heads Of Supervision Announces Higher Global Minimum Capital Standards", Eylül 2010.

⁴² TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Aralık 2010.

Sermaye Yeterlilik Oranı + Koruma Tamponu	8	8	8	8,625	9,25	9,875	10,5
---	---	---	---	-------	------	-------	------

TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Aralık 2010

Basel III uzlaşısıyla birlikte 2013 yılından 2019 yılına kadar bankaların uygulaması gereken toplam SYR oranı (koruma tamponu ile birlikte) %8'den %10,5'e yükselmiştir. Bu oran dahi Türkiye'de uygulanan SYR oranının altındadır. Basel III uzlaşısındaki temel SYR oranı, diğer Basel Uzlaşılarında uygulanan SYR oranıyla aynı gözükse de, "Sermaye Koruma Tamponu" adında bir çalışma ile SYR oranını arttırılmıştır. Sermaye koruma tamponu 2016 yılında %0,625 oranında, 2017 yılında %1,25 oranında, 2018 yılında %1,875 oranında, 2019 yılında %2,5 oranında SYR'ye ilave edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL III DÜZENLEMELERİNİN BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

Basel III Uzlaşısının uluslararası ve türk bankacılık sektörü açısından muhtemel etkileri araştırılmıştır.

3.1 BASEL III UZLAŞISININ ULUSLARARASI BANKACILIK SEKTÖRÜNE MUHTEMEL ETKİLERİ

Küresel kriz sonrası uluslararası finans sisteminin istikrarı konusunda yapılan ilk kapsamlı uluslararası girişim olan Basel III düzenlemelerinin, daha sağlıklı ve güçlü bir bankacılık sisteminin oluşumunu desteklemesi beklenmektedir. Böylece, bankacılık sektöründen kaynaklanan ve ekonomi üzerinde derin etkiler yaratan krizlerin engellenmesi amaçlanmaktadır. Global kriz döneminde, bankaların zararlarının yanı sıra, kamu tarafından bankacılık sistemine aktarılan kaynaklar nedeniyle kamu borç stokunun çok yüksek düzeylere ulaşması ve resesyonun uzun bir zaman dilimine yayılarak tüm dünyayı etkisi altına alması krizin maliyetini daha da artırmıştır. Düzenlemeler paralelinde bankacılık sektörü kaynaklı krizlerin sıklığının ve derinliğinin azalması sonucunda krizlerin maliyetinin düşmesi ve daha sağlıklı bir bankacılık sisteminin büyümedeki dalgalanmaları azaltması da beklenmektedir.

Basel III düzenlemelerinin olumlu etkilerine karşılık bazı maliyetler getirmesi de söz konusudur. İlave sermaye ve likidite gereksinimi nedeniyle belli bir özkaynak karlılığını amaçlayan bankaların kredi maliyetlerini yükseltmesi, çekirdek ve ana sermayeye ilişkin yükümlülükleri karşılamak amacıyla daha düşük risk ağırlığında sınıflandırılan kredilere ve yatırım araçlarına kaymaları sonucu daha yüksek risk ağırlığında sınıflandırılan firmalara tahsis edilen kredilerin azalması veya faiz oranlarının artmasının ekonomiyi ve büyüme rakamlarını olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Başka bir ifadeyle, yeni sermaye standartları nedeniyle artan sermaye maliyetleri bankaları daha seçici olmaya iterken, artan risk ağırlıkları da, kredi verenlerin tercihini, yüksek kredi derecesine sahip ve yüksek teminatlı müşterilere yöneltecektir. Ayrıca, yeni kaldıraç oranının da bankacılık toplam iş hacmi üzerinde

kısıtlamalar yaratarak, seçici kredi verme sürecini daha da teşvik edeceği düşünülmektedir.

Daha sıkı uygulamalar getiren her yeni düzenlemede olduğu gibi, Basel III düzenlemelerinin uygulanması sürecinde de, bankalar, ülkeler arasında mevzuattan kaynaklanan yasal boşlukları tespit ederek “denetim arbitrajı” imkânından yararlanmak isteyeceklerdir. Basel III’ün uluslararası alanda başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, dünyadaki tüm düzenleyici ve denetleyici otoritelerin kararlı bir şekilde koordinasyon sağlamaları gerekmektedir. Aksi takdirde, Basel III düzenlemelerinin yoğun olarak uygulandığı ülkelerden, daha az denetimin ve takibin yapıldığı ülkelere doğru bir kayış gerçekleşecektir. Bu durum ise, Basel III’den küresel düzeyde beklenen sonucun alınamaması anlamına gelecektir.

Hem uluslararası otoritelerin hem de piyasaların beklentileri, yeni düzenlemelerin ilk etapta ekonomiyi yavaşlatacağı üzerinedir. Bu nedenle, Basel III Uzlaşısının ne zaman uygulanmaya başlanacağı büyük önem kazanmaktadır. Piyasalarda finansal krize ilişkin olarak ortaya konan kuralların çok sıkı biçimde ve hızla yürürlüğe konulması durumunda küresel çaptaki ekonomik canlanmanın tehlikeye girebileceği, hatta ciddi bir resesyona neden olabileceği endişeleri mevcuttur. Bu endişeler göz önüne alınarak Basel Komitesi tarafından Basel III düzenlemelerinin, 1 Ocak 2013 tarihi itibarıyla aşamalı olarak; 2019 yılı itibarıyla ise tam olarak uygulamaya alınması öngörülmüştür. Ancak, uzun geçiş dönemi, söz konusu düzenlemelerin maliyetini azaltmasına karşın, yeni düzenlemelere çabuk uyumu (race to the top) zorlaştırmaktadır.

Basel III düzenlemelerinin küresel ekonomi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla çeşitli kuruluşların yaptıkları çalışmalar bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalara ilişkin özet bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Güçlü Sermaye ve Likidite Gereksinimlerine Geçişin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi

Basel III düzenlemelerinin makroekonomik etkilerini değerlendirmek üzere Basel Komitesi ve FSB tarafından kurulan Makroekonomik Değerleme Grubu (Macroeconomic Assessment Group-MAG), Ağustos 2010'da, "Güçlü Sermaye ve Likidite Gereksinimlerine Geçişin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi" isimli bir ara rapor hazırlamıştır. Söz konusu raporda, güçlü sermaye ve likidite gereksinimlerinin uygulanmasının makroekonomik etkilerinin uygulamaya geçiş sürecinde ve tam uygulamaya geçildiği aşamadaki olası sonuçları değerlendirilmiştir.⁴³

Raporda, çekirdek ana sermaye miktarı, üzerinde anlaşılan yasal minimum sermaye miktarı ve sermaye koruma tamponunu karşılayacak (yüzde 7) seviyeye 8 yıl içinde geçildiği takdirde, ekonomik büyümenin söz konusu bu dönemde yüzde 0,22 düzeyinde azalacağı diğer bir ifadeyle aynı dönemde yıllık büyüme oranının yüzde 0,03 (3 baz puan) azalması tahmin edilmektedir. Söz konusu zaman dilimi azaltıldığında, 8 yıl yerine 4,5 yıla indirildiğinde gerek ekonomik büyüme gerekse yıllık büyüme oranları üzerinde daha büyük düşüşler yaşanacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan, sermaye yeterlilik oranındaki yüzde 1'lik bir artış ve likit varlık/toplam varlık rasyosundaki çeyrek puanlık bir artış sonucunda bankaların kredi risk primlerinin 15 baz puan artacağı tahmin edilmektedir.

MAG tarafından yürütülen çalışmada, ayrıca likiditeye ilişkin getirilen yeni standartların ekonomiye olan etkisinin sermaye standartları ile karşılaştırıldığında göreceli olarak daha düşük olacağı tahmin edilmektedir.

Basel Komitesi Kapsamlı Sayısal Etki Analizi Sonuçları

Basel Komitesi, Basel III düzenlemelerinin etkilerini analiz etmek amacıyla altı ayda bir sayısal etki çalışması yapılacağını açıklamıştır. Bu kapsamda yapılan ilk çalışma 23 üye ülkeden 263 bankanın katılımı ile yapılmıştır. Çalışmaya katılan üye

---

⁴³ **MAG.** Assessing the Macroeconomic Impact of The Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements - Interim Report, **Ağustos 2010.**

ülkelerde kurulu ve 2010 yılı Aralık ayı itibarıyla ana sermayesi 3 milyar Avro üzerinde olan bankalar “birinci grup bankalar” olarak, diğer bankalar ise “ikinci grup bankalar” olarak sınıflandırılmıştır. Söz konusu 263 bankanın 94 adedi birinci grup banka (Tier 1>3 milyar Avro, uluslararası faaliyet gösteren) ve 169 adedi de ikinci grup bankalardan oluşmaktadır. Çalışmaya ülkemiz de 7 bankası ile katılmış ve bu bankalardan 6 tanesi birinci grup bankalar arasında yer alırken, bir tanesi de ikinci grup bankalar arasında yer almaktadır. Çalışmada, Basel III düzenlemeleri 31 Aralık 2009 tarihi itibarıyla uygulanmış olsaydı, etkisinin ne olacağı ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, Basel III düzenlemeleri 2009 yılı sonunda uygulanmaya başlasaydı, sermaye ve risk ağırlıklı varlıklara ilişkin tüm değişikliklerin etkisi de dahil edildikten sonra Çekirdek Ana Sermaye Rasyosunun, birinci grup bankalar için yüzde 11,1’den yüzde 5,7’ye (yeni asgari sermaye yeterlilik oranı; yüzde 4,5); ikinci grup bankalar için ise birinci grup bankalardaki azalmadan daha düşük gerçekleşerek yüzde 10,7’den yüzde 7,8’e düşeceği hesaplanmıştır.

Bu çerçevede, birinci grup bankaların tamamının yüzde 4,5’lik asgari sınırın üzerinde olabilmesi için gerekli ek sermaye gereksinimi 165 milyar Avro, ikinci grup bankalar için ise 8 milyar Avro olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara yüzde 7’lik (yüzde 4,5 asgari gereklilik+yüzde 2,5 sermaye koruma tamponu) Çekirdek Ana Sermaye Rasyosu düzeyi ile karşılaştırmalı bakıldığında, birinci grup bankaların 2009 yılsonu itibarıyla toplamda 577 milyar Avro açıkları olacağı tahmin edilmektedir. İkinci grup bankalarda yüzde 7’lik sınırın altında kalan bankalar için 25 milyar Avro tutarında ek bir sermaye ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, söz konusu dönemde birinci grup bankalar için Ana Sermaye Rasyosunun, yüzde 10,5’ten yüzde 6,3’e (yeni asgari gereklilik; yüzde 6); Toplam SYR’nin ise yüzde 14’ten yüzde 8,4’e (asgari gereklilik; yüzde 8); ikinci grup bankalar için ise Ana Sermaye Rasyosunun, yüzde 9,8’den yüzde 8,1’e; Toplam SYR’nin ise yüzde 12,8’den yüzde 10,3’e düşeceği hesaplanmıştır.

Söz konusu çalışmada kaldıraç oranı ise birinci grup bankalar için yüzde 2,8; ikinci grup bankalar için yüzde 3,8 olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca söz konusu çalışmada likidite standartlarının etkileri de değerlendirilmiştir. Bankaların likidite risk profilleri ve fonlamalarında hiçbir değişiklik yapmadıkları varsayımı altında; LCR, birinci grup bankalar için yüzde 83, ikinci grup bankalar için yüzde 98 olarak; NSFR ise, birinci grup bankalar için yüzde 93, ikinci grup bankalar için yüzde 103 olarak hesaplanmıştır.⁴⁴

CEBS-Avrupa Birliği Bankacılık Sektörüne İlişkin Kapsamlı Sayısal Etki Analizi Sonuçları

Avrupa Bankacılık Denetim Komiteleri (Committee of Avropean Banking Supervisors-CEBS), Basel III düzenlemeleri kapsamında sermaye tabanının kalitesinin ve düzeyinin artırılmasının, risk kapsamının geliştirilmesinin, kaldıraç oranının ve yeni likidite standartlarının Avrupa Birliği bankacılık sektörüne etkilerinin ölçülmeye çalışıldığı “Kapsamlı Sayısal Etki Analizi” çalışmasının sonuçlarını 16 Aralık 2010’da yayımlamıştır.

CEBS üyesi ülkelerden toplam 246 bankanın katıldığı çalışmada 31 Aralık 2009 tarihli konsolide veriler dikkate alınarak gerçekleştirilen değerlendirmelerde, Basel III’ün aşamalı olarak değil, tamamen uygulamaya geçirileceği varsayılmıştır. Çalışmaya katılan ana sermayesi 3 milyar Avro üzerinde olan bankalar “birinci grup bankalar” olarak, diğer bankalar ise “ikinci grup bankalar” olarak sınıflandırılmıştır. Etki analizi sonuçlarına göre, birinci grup bankalar için hesaplanan çekirdek ana sermaye rasyosu (yeni asgari sermaye yeterlilik oranı; yüzde 4,5) yüzde 4,9, ikinci grup bankalar için ise yüzde 7,1 olarak gerçekleşmiştir. Birinci grup bankalar için ana sermaye rasyosunun yüzde 10,3’ten yüzde 5,6’ya (yeni asgari gereklilik: yüzde 6), toplam sermaye yeterliliği rasyosunun ise yüzde 14’ten yüzde 8,1’e (asgari gereklilik: yüzde 8) gerileyeceği; ikinci grup bankalar için ise ana sermaye rasyosunun yüzde 10,3’ten yüzde 7,6’ya, toplam sermaye yeterliliği rasyosunun ise yüzde 13,1’den yüzde 10,3’e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Basel III’e tam geçiş sonrasında yüzde 7 (yüzde 4,5 asgari çekirdek ana sermaye rasyosu+yüzde 2,5 sermaye koruma tamponu) düzeyinde olması hedeflenen çekirdek ana sermaye rasyosunun karşılanabilmesi için hesaplanan tahmini sermaye

---

⁴⁴ BCBS. Results of the Comprehensive Quantitative Impact Study, Aralık 2010.

açığı birinci grup bankalar için 263 milyon Avro; ikinci grup bankalar için 28 milyon Avro düzeyindedir.

Etki analizinde kaldıraç oranının birinci grup bankalar için yüzde 2,5, ikinci grup bankalar için yüzde 3,5 düzeyinde olduğu görülürken; yeni likidite standartlarına göre LCR, birinci grup bankalar için yüzde 67 ve ikinci grup bankalar için yüzde 87 olarak gerçekleşmiştir. NSFR ise, birinci grup bankalar için yüzde 91 ve ikinci grup bankalar için yüzde 94 olarak hesaplanmıştır.

OECD-Basel III Düzenlemelerinin Makroekonomik Etkileri

Diğer taraftan, OECD tarafından hazırlanan ve 14 Şubat 2011 tarihinde yayımlanan “Basel III Düzenlemelerinin Makroekonomik Etkileri” adlı çalışma raporunda, başlıca üç OECD ekonomisinde (ABD, Avro bölgesi ve Japonya) Basel III sermaye gereksinimi düzenlemelerinin etkileri analiz edilmektedir. Çalışma sonuçlarına göre, Basel III sermaye gereksinimi düzenlemelerinin 2015 yılında uygulanmaya başlaması durumunda bankaların kredi risk primlerinin 15 baz puan artacağı; 2019 yılında uygulanmaya başlanması halinde ise kredi risk primlerinin 50 baz puan artacağı ve söz konusu duyarlılığın ABD’de en yüksek (yüksek özkaynak karlılığı ve bilançoda risk ağırlıklı varlıklarının payının yüksek olması nedeniyle), Japonya’da ise en düşük (düşük özkaynak karlılığı ve bilançoda kredi aktiflerinin payının yüksek olması nedeniyle) düzeyde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Çalışma raporunda, Basel III sermaye düzenlemelerinin; 2015 yılında uygulanmaya başlaması durumunda, 2015 yılının sonunda başlıca üç OECD ekonomisinde GSYH’nın yüzde 0,23 oranında azalacağı, yani yıllık GSYH büyümesinin yüzde 0,05 oranında azalacağı, 2019 yılında uygulanmaya başlanması halinde ise makroekonomik etkilerin büyüyeceği ve yıllık GSYH büyümesinin yüzde 0,15 oranında azalacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, Basel III düzenlemelerinin yıllık GSYH’de orta vadede yüzde 0,05 ila 0,15 arasında daralma yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Basel Komitesi-Basel III Düzenlemeleri İlerleme Raporu

Basel Komitesi tarafından 18 Ekim 2011 tarihinde yayımlanan “Basel III Düzenlemeleri İlerleme Raporu”nda, Eylül 2011 itibarıyla üye ülkelerin çoğunda taslak düzenlemelerin henüz yayımlanmadığı; diğerlerinde ise taslak düzenlemelerin yayımlanarak kamuoyunun görüşüne açıldığı belirtilmiştir.⁴⁵

3.2 BASEL III UZLAŞISININ TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE MUHTEMEL ETKİLERİ

2000-2001 krizinin ardından Türk Bankacılık Sektöründe gerçekleştirilen kapsamlı yeniden yapılandırma çerçevesinde, bankacılık sektörü yapısal bir dönüşümden geçmiştir. Bu süreçte, likidite ve sermaye yeterlilik rasyolarına ilişkin getirilen sınırlamaların etkisiyle bankaların aşırı risk almaları engellenmiştir. Ayrıca, Türkiye’de yapılandırılmış finansal ürünlerin gelişmiş olması nedeniyle bankacılık sektöründe yüksek kaldıraçlı varlıklara bağlı bir sorunla da karşılaşılmamıştır. Nitekim, global krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur.⁴⁶

Basel III’ün bankalar üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilebilmesi amacıyla Basel Komitesi tarafından uluslararası boyutta “Kapsamlı Sayısal Etki Analizi” düzenlendiğinden bahsedilmiştir. Söz konusu çalışmaya ülkemizde 2010 yılı Aralık ayı verileri esas alınarak 7 banka ile katılmıştır. Bu bankalara ait bulgular aşağıda özetlenmektedir:

- Ülkemizdeki bankaların sermaye yapısı ve oranlarının analizinde, sermaye yapısının kaliteli enstrümanlardan (çekirdek ana sermaye kalemleri) oluşması dolayısıyla çekirdek ana sermaye, ana sermaye ve toplam sermaye oranlarının hiçbirinde herhangi bir bankanın sorun yaşamadığı ve bankaların hepsinin sermaye yeterlilik oranlarının yasal sınırların oldukça üzerinde gerçekleştiği, Basel III uyarınca yüzde 4,5 olması gereken çekirdek ana sermaye

⁴⁵ Taslak Düzenlemelerin Yayımlandığı Ülkeler: Belçika, Lüksemburg, Çin, Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya, İsveç, İspanya, Büyük Britanya ve Avrupa Birliği. Taslak Düzenlemelerin Yayımlanmadığı Ülkeler: Arjantin, Avustralya, Brezilya, Endonezya, Kanada, Hong Kong, Hindistan, Japonya, Kore, Meksika, Rusya, Singapur, Güney Afrika, İsviçre, Türkiye, ABD.

⁴⁶ **BDDK**. Sorularla Basel III, **Aralık 2010**.

oranının ülkemizde en düşük yüzde 12,61 olarak, ana sermaye rasyosu ile toplam sermaye rasyosunun sırasıyla en düşük yüzde 12,61 ve yüzde 13,35 olarak gerçekleştiği, başka bir deyişle, Basel III düzenlemelerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte ülkemizde sermaye ihtiyacı olacak bir banka görünmediği,

- Kaldıraç oranına ilişkin olarak; çalışmaya katılan bankalar arasında en düşük kaldıraç oranının yüzde 6,73 iken, en yüksek kaldıraç oranının yüzde 10,91 olarak gerçekleştiği, dolayısıyla kaldıraç oranlarının yasal sınır olan yüzde 3'ün çok üzerinde olduğu dolayısıyla kaldıraç oranının ülkemizdeki bankalar açısından sorun teşkil etmeyeceği,

- Basel III ile birlikte getirilen likidite oranlarına ilişkin olarak, LCR'nin çalışmaya katılan ikinci grup banka dışında tüm bankalar için yüzde 100 olan yasal sınırın üzerinde hesaplandığı, dolayısıyla büyük bankaların LCR'yi sağlama konusunda zorlanmayacağı; Basel III ile getirilen ikinci likidite rasyosu olan NSFR'ye ilişkin olarak çalışmaya katılan biri birinci grup, diğeri ikinci grup olan iki bankada yüzde 100'ün altında gerçekleşen net istikrarlı fonlama rasyosunu tutturma konusunda ülkemizdeki bazı bankalar açısından sorun yaşanabileceği belirtilmiştir.

Basel III Uzlaşısının Türk bankacılık sistemine olası etkileri aşağıda belli başlıklar çerçevesinde incelenmiştir.

3.2.1 Daha Yüksek Seviyede ve Daha Nitelikli Sermaye

Basel III düzenlemeleri içerik bakımından incelendiğinde özellikle "likidite" ve "sermaye yeterliliği" ile ilgili hususlarda, BDDK tarafından hem kriz öncesinde alınan proaktif önlemler hem de kriz sürecinde alınan önlemlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir.

Bu kapsamda, "İyi dönemde sık, krizde gevşet" felsefesi ile daha önce yüzde 8 olarak uygulanan SYR, BDDK tarafından 2006 yılında yüzde 12'lik "Hedef Sermaye

Yeterliliği Rasyosu" olarak değiştirilmiştir. Söz konusu hedef rasyo, Basel III ile getirilen sermaye koruma tamponunun değişik bir şekli olarak değerlendirilebilir. Bu rasyo, kriz sürecinde Türk Bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinde en etkili proaktif önlemlerden biri olarak görülmektedir.

Kriz sürecinde alınan bir önlem ise, kar dağıtımının izne bağlanmasıdır. Nitekim, Basel III uzlaşlarında bankaların sermaye koruma tamponu için tuttıkları sermayenin, otoritenin belirlemiş olduğu standart orandan düşük olması halinde, bu iki oran arasındaki farka bağlı olarak kar dağıtımını üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar yapılması öngörülmektedir.

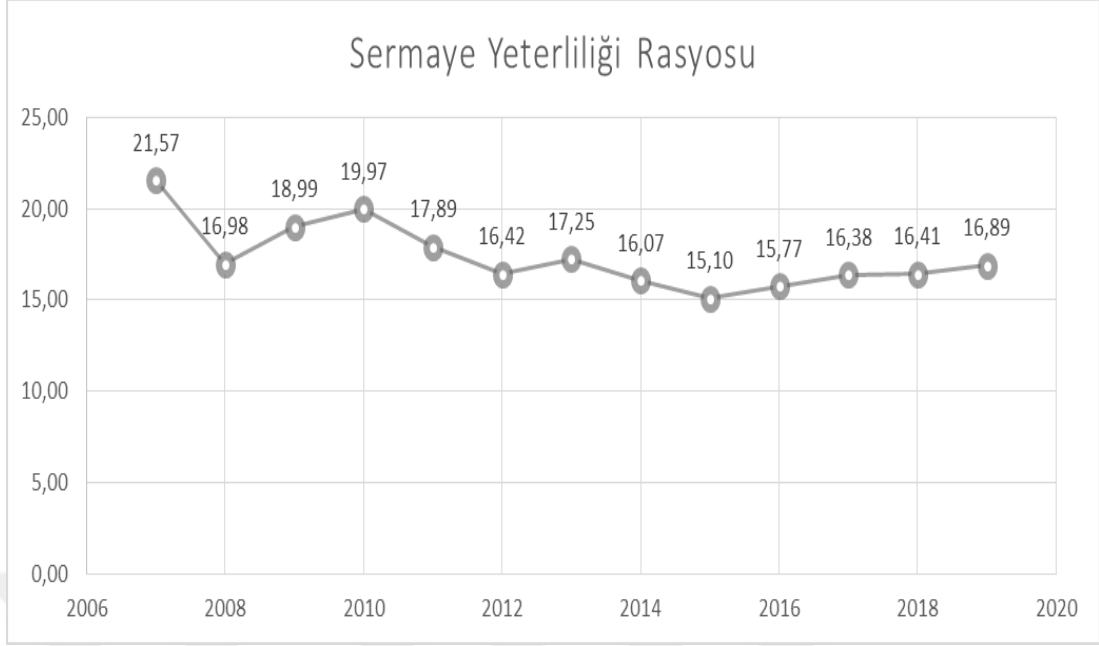
Öte yandan, Basel III düzenlemeleri ile öngörülen değişiklikler, Basel II'nin temel felsefesinden ciddi sapmalar göstermeyen ve yükümlülükleri daha da sıkılaştıran bir özellik taşıdığından, Türk Bankacılık Sektörünün Basel II Uzlaşısına uyumunun sağlanması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, BDDK'nın 2011 yılında Basel II'nin sektörün sermaye yeterliliği üzerine etkilerini ölçen son ulusal sayısal etki çalışmasının (QIS-TR3) sonuçlarının açıklanmasını müteakip, paralel uygulama dönemi olarak adlandırılan ve Basel I ve II'nin birlikte uygulanacağı bir yıllık dönem 2011 yılı itibarıyla başlamıştır. Paralel uygulama döneminin sona ermesi ile beraber 2014 yılında ülkemiz tam olarak Basel II'yi uygular hale gelmiştir. BDDK, 2011 yılında Basel II üçüncü sayısal etki çalışmasını yayınlamıştır. Bu çalışmada 2010 yılına ait konsolide veriler kullanılmıştır. Çalışmaya 45 banka katılmış olup, bankaların bu dönemdeki konsolide SYR yüzde 18,4 düzeyindeyken, Basel II standart yaklaşım uygulamasıyla birlikte 1,4 puan düşerek yüzde 17'ye gerilemiştir. Sektörün SYR'nin yüzde 8'in oldukça üzerinde gerçekleşmiş olması, bankaların Basel II'ye uyum kapsamında sermaye gereksinimlerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.⁴⁷

---

⁴⁷ BDDK. Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması, Mart 2011.

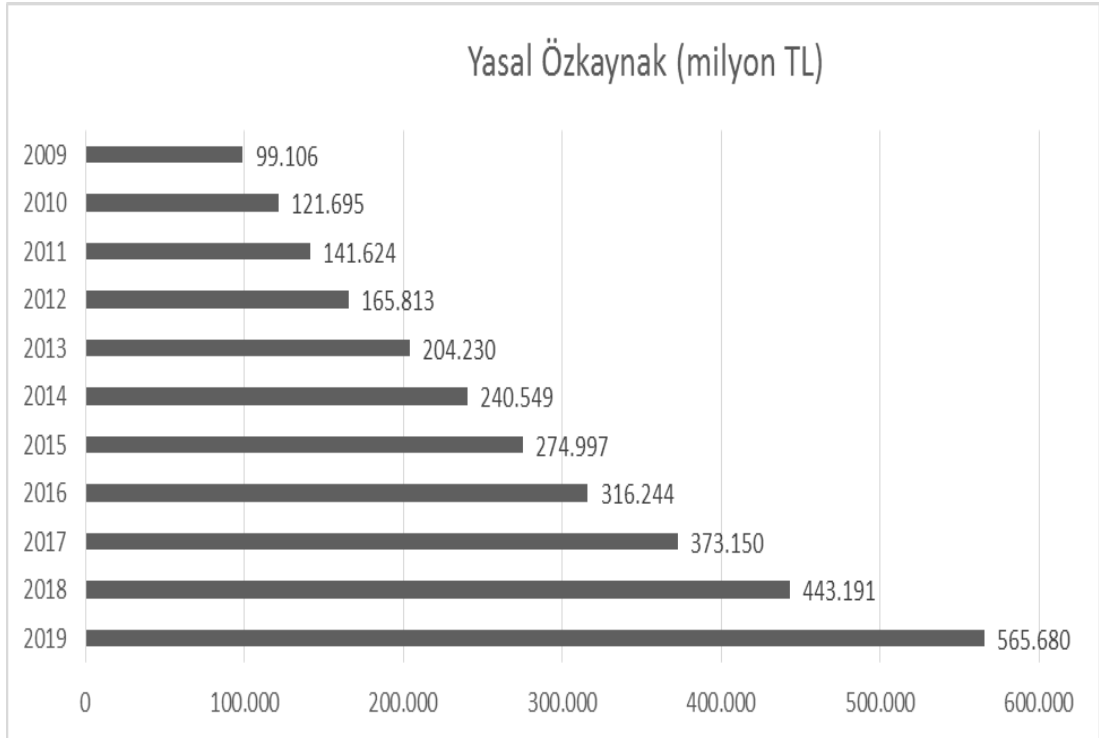
Tablo 4: 2007 - 2009 yıllarında gerçekleşen SYR (%)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BDDK verileri analiz edildiğinde yıllar içinde Türkiye’de bulunan bankaların SYR oranlarında ufak dalgalanmalar meydana gelmiş olmasına karşın istikrarlı bir şekilde % 15’in üzerinde kaldığı görülmektedir

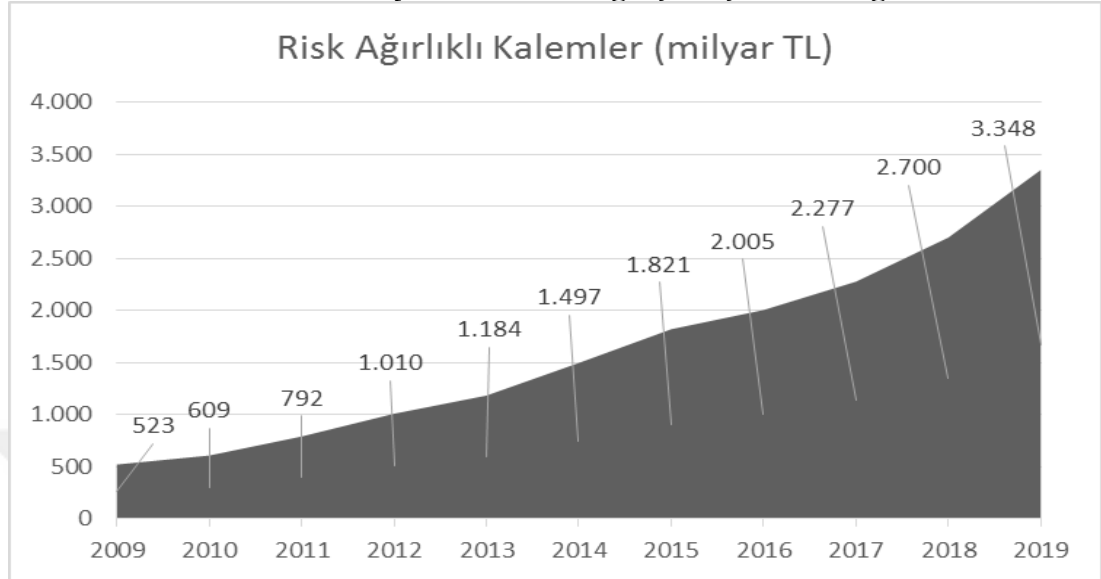
Tablo 5: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Yasal Özkaynak

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Tablo 5 incelendiğinde 2009 – 2019 yılları arasında bankaların bilançolarında yer alan yasal öz kaynak miktarı sürekli artmıştır. Özellikle 2017 yılından itibaren yasal öz kaynak büyüme trendi daha fazla artmıştır.

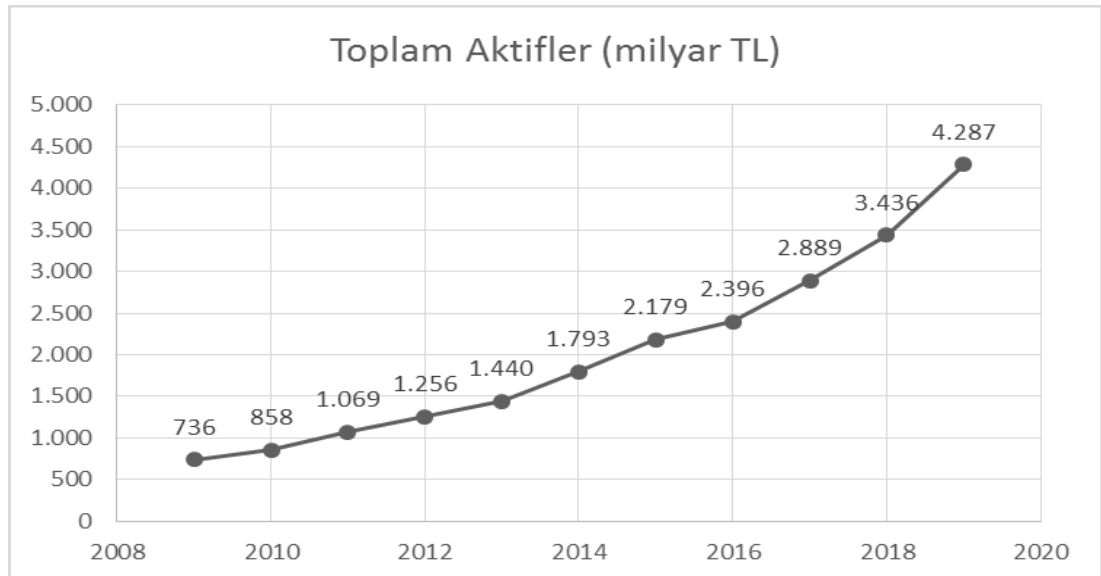
Tablo 6: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Risk Ağırlıklı Kalemler

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Tablo 6'ya bakıldığında risk ağırlıklı kalemlerin aktifle ve yasal öz kaynakla benzer şekilde büyüdüğü gözükmektedir. SYR'yi olumsuz etkilen bir durum yoktur.

Tablo 7: 2009 – 2019 yılları arasında gerçekleşen Toplam Aktifler

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Türk Bankacılık Sektörünün Nisan 2019 itibarıyla, SYR'si yüzde 16,89 düzeyindedir. SYR, 2009 yılından bu yana ılımlı bir dalgalanma göstermekle

birlikte güçlü görünümünü korumaktadır. Kredilerde devam eden artışla birlikte risk ağırlıklı varlıklarda özkaynaklara kıyasla görülen yüksek artış eğilimi devam etmektedir. Çeyrek dönemler itibarıyla değerlendirildiğinde, 2009 ve 2010 yılları genelinde özkaynak artışları toplam aktiflerdeki artışların üzerinde iken, 2011 yılının tüm çeyreklerinde altında kalmıştır. 2019 yılının ilk çeyreğinde sektörün özkaynakları 565 milyar TL olurken , risk ağırlıklı varlıklar 3,35 trilyon TL olmuş ve SYR’de 2018 yılsonuna göre %0,5 puanlık bir yükseliş meydana gelmiştir. Uzun dönemli trende bakıldığında ise, sektörün özkaynaklarının, toplam aktiflerle yaklaşım aynı trendle büyüdüğü gözlenmektedir. Türk Bankacılık Sektörünün SYR’sinin, 2009 yılından beri yüzde15’in altına hiç gerilememiştir. Bununla birlikte asgari yasal sınır olan yüzde 8’in ve ülkemizde uygulanmakta olan yüzde 12’lik hedef rasyo düzeyinin üzerindedir. Dolayısıyla, Basel III düzenlemelerinin uygulanması öncesi bankacılık sektörümüzün önemli bir sermaye tamponuna sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında da ülkemiz bankacılık sektörü gerek SYR gerekse özkaynakların toplam aktiflere oranı açısından yüksek oranlara sahip ülkeler arasındadır.

Tablo 8: Seçilmiş Ülkelerin Sermaye Yeterlilik Rasyoları

SERMAYE YETERLİLİK RASYOLARI					
	2006	2007	2008	2009	2010
Gelişmiş Ekonomiler					
---Avustralya	10,3	10,1	11,3	11,9	11,4
---Avusturya	13,2	12,7	12,9	15	17,4
---Belçika	11,6	1,3	16,4	17,3	19,3
---Kanada	12,5	12,1	12,2	14,7	15,6
---Danimarka	-	10,6	12,4	16,1	16
---Finlandiya	15,1	15,1	13,6	14,6	14,4
---Almanya	12,5	12,9	13,6	14,8	16,1
---Yunanistan	12,2	11,2	10	11,7	12,3
---İrlanda	12	11,8	12,1	12,8	14,5
---Japonya	13,1	12,3	12,4	12,4	13,8
---Kore	12,8	12,3	12,3	14,4	14,3
---Lüksemburg	15,3	14,3	15,4	19,2	17,4
---Norveç	11,2	11,7	10,1	12,8	14,2
---Portekiz	11,8	10,4	9,4	10,5	10,3
---Singapur	15,4	13,5	14,7	17,3	18,6
---İspanya	11,9	11,4	11,3	12,2	12
---ABD	13	12,8	12,8	13,9	14,8
Yükselen Ekonomiler					
Merkezi ve Doğu Avrupa					
---Macaristan			12,4	13,9	14,1
---Polonya	14,5	13,2	12	11,2	13,3
---Türkiye	22,2	18,9	18	20,6	19

---Asya					
---Çin	4,9	8,4	12	11,2	13,3
---Hindistan	12,3	12,3	13	13,2	15,2
Latin Amerika					
---Arjantin	16,9	16,9	16,9	18,8	17,7
---Brezilya	18,9	18,7	18,2	18,9	17,6
Diğer					
---Rusya	14,9	15,5	16,8	20,9	18,1

BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Haziran 2011

Ülkemizde SYR'nin yüksekliğiyle birlikte, yasal özkaynakların yüzde 90,6'sının kaliteli özkaynak unsuru olarak nitelendirilen ödenmiş sermaye, kâr yedekleri ve dağıtılmamış kârlar gibi ana sermayeden oluşuyor olması, bankacılık sektörünün sağlıklı bünyesini koruduğunu göstermektedir. Nitekim, 2011 yılı Eylül ayı itibarıyla ana sermaye oranı toplam SYR'nin sadece 1,5 puan altında ve yüzde 14,9 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, Basel III düzenlemelerine uyum konusunda Türk Bankacılık Sektörünün; sermaye bileşenleri arasında çekirdek ana sermaye olarak tanımlanmayan ancak toplam sermayede yer alan tutarların oldukça yüksek olduğu Avrupa ve ABD'deki bankalara kıyasla zorluk yaşamayacağını göstermektedir.

Öte yandan, Basel III uzlaşılarında özkaynak hesaplamalarından çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kalemi halihazırda Türk Bankacılık Sektöründe zaten bulunmamakta olup, bu durum ülkemiz bankacılık sektörünü etkilemeyecektir. Basel III öncesi sektöre ait tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 9: Türk Bankacılık Sektörü Özkaynak Ana Bileşenleri-Eylül 2011

Özkaynak Kalemleri	Tutar (Milyon TL)	Özkaynak İçindeki Pay
<u>A. Ana Sermaye</u>	136.713	% 90,5
• Ödenmiş sermaye	49.952	% 33,1
• Yedek akçeler	79.277	% 52,5
• Diğer	7.484	% 4,9
<u>B. Katkı Sermaye</u>	15.381	% 10,2
<u>C. Üçüncü Kuşak Sermaye</u>	0	0
<u>D. Sermayeden İndirilen Değerler (-)</u>	1.090	% -0,7
<u>E. Toplam Özkaynak</u>	151.004	% 100

Kaynak: BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Eylül 2011

Krize yönelik olarak alınan önlemlerden bir diğeri de, BDDK tarafından krediler için ayrılan karşılıklara ve sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelerde yapılan değişikliklerdir. Bu çerçevede, 18 Haziran 2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Bankalarca Kredilerin ve Diğeri Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte yapılan değişiklik ile tüketici kredileri içinde en hızlı büyümeyi ihtiyaç kredilerinin gösterdiğine dikkat çekilerek, bu kredilerin kullandırılması sürecinde tarafların daha ihtiyatlı davranmalarını sağlayacak uygulamaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmış ve söz konusu krediler için ayrılacak genel karşılık oranları artırılmıştır. Krediler için ayrılacak karşılıklara ilişkin yapılan değişiklik ile tüketici kredilerinin toplam kredilerine oranı yüzde 20'nin üzerinde olan bankalar ile ihtiyaç kredilerinin donuk alacak tutarının bu kredilerin toplam tutarına oranı yüzde 8'in üzerinde olan bankalar için 18 Haziran 2011 tarihinden itibaren kullandıracakları ihtiyaç kredileri için genel karşılık oranları artırılmıştır.

Ayrıca, sermaye yeterliliğine yönelik olarak 18 Haziran 2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda, tüketici kredilerinin uzun vadede yaratabileceği olası riskleri de sınırlandırmak amacıyla, sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında dikkate alınan risk ağırlıkları ihtiyaç kredileri için artırılmıştır. Buna göre, 18 Haziran 2011 tarihinden itibaren kullandırılacak ihtiyaç kredileri kalan vadesine göre sınıflandırılacak ve kalan vadesi 1-2 yıl arası olanlar için yüzde 150 ve kalan vadesi 2 yıldan uzun olanlar için yüzde 200 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Basel III sermaye yeterliliği düzenlemelerinin; gerek söz konusu tedbirler gerekse mevcut sermaye yeterlilik oranının Basel III'ün öngördüğü orandan daha yüksek düzeylerde seyretmesi dikkate alındığında, Türkiye'de kredi maliyetlerini büyük ölçüde artırmayacağı ve bankaları kredi tahsisinde aşırı seçiciliğe zorlamayacağı sonucuna varılabilir. Dolayısıyla, konuya sadece sermaye yeterliliği açısından bakıldığında, yeni sermaye çerçevesinin olumsuz etkilerinin, en azından geçiş dönemi sonrasında kısıtlı olacağı düşünülebilir.

3.2.2 Sermaye Yapısının Riskleri Karşılama Gücünün Artırılması

BDDK tarafından alınan bir diğer önlem de, 23.08.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan yönetmeliktir⁴⁸. Bu Yönetmeliğe göre, bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski standart rasyosu yüzde 20'yi geçemeyecektir. Ayrıca, BDDK, bankacılık hesaplarından oluşan faiz oranı riski standart rasyosunu bankalar bazında değişkenlik gösterebilecektir. Yüzde 20'lik oranın aşıldığı durumlarda, son dönemde meydana gelen aşım miktarı aynı döneme ilişkin sermaye yeterliliği standart oranının hesaplanmasında özkaynaklardan azaltılacaktır.

3.2.3 Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Rasyosunun Tanımlanması

Ülkemiz bankacılık sektörü diğer ülkelerle karşılaştırıldığında sermayeye kalitesin kâfi olduğu buna karşın bankaların borç stokunun az olduğu görülmektedir. Türk bankacılık sektörü, hem SYR hem de varlıklarındaki özkaynak nispeti bakımından en yüksek oranlara sahip ülkeler arasındadır.

Basel Komitesi tarafından yapılan sayısal etki analizi sonuçları da dikkate alındığında, ülkemizdeki bankaların belirlenen sınırdan daha düşük bir kaldıraçla faaliyetlerini sürdürdükleri; dolayısıyla, Basel III ile birlikte uygulamaya konulacak olan kaldıraç oranı sınırının Türk Bankacılık Sektörü açısından bir soruna yol açmayacağı ortaya çıkmaktadır.

3.2.4 Küresel Likidite Standartlarının Belirlenmesi

Basel III kapsamındaki "likidite" düzenlemelerinin de BDDK tarafından krizden önce alınan önlemler ile büyük oranda benzeştiği görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Basel II'de İkinci Yapısal Blokta var olan ve hesaplanmasına ilişkin herhangi bir ölçüt konulmamış olan likidite riskine ilişkin küresel ekonomik krizden çok önce uygulamaya koyulan ve bankaların likidite rasyo hedeflerini gerçekleştirmelerini zorunlu kılan 1 Kasım 2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin

---

⁴⁸ Resmi Gazete, "Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik", 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı

Yönetmelik” ile likidite riskinin hesaplama ve yönetmeye ilişkin esaslar getirilmiş olup, söz konusu kanun düzenlemesi ile ülkemiz bankalarının küresel kriz döneminde önemli bir likidite darlığı meydana gelemeden faaliyetlerini devam ettirmelerine önemli katkıda bulunulmuştur.

Söz konusu Yönetmeliğe göre bankalar toplam likidite yeterlilik oranı, yabancı para likidite yeterlilik oranı ve stok değerler üstünden hesaplanan likidite yeterlilik oranına tabidirler. Toplam likidite yeterlilik oranı ve yabancı para likidite yeterlilik oranı bir haftalık (birinci vade dilimi) ve bir aylık (ikinci vade dilimi) vade dilimleri için ölçülmektedir. Haftalık ölçülen toplam likidite yeterlilik oranına göre bir hafta içinde oluşacak nakit girişleri toplamının bir hafta içinde oluşacak çıkışları toplamına oranının haftalık basit ortalaması % 100’den , aynı mantıkla ölçülen yabancı para likidite yeterlilik oranlarının haftalık basit aritmetik ortalaması da % 80’den az olamaz.

Birinci Vade Dilimine İlişkin Toplam Likidite Yeterlilik Oranı

$$\frac{\text{Vade Unsuru Taşımayan Varlıklar+1 Hafta İçerisinde Gerçekleşecek Nakit Girişleri}}{\text{Vade Unsuru Taşımayan Yükümlülükler+1 Hafta İçerisinde Gerçekleşecek Nakit Çıkışları}} \geq \text{yüzde}100$$

Birinci Vade Dilimine İlişkin Yabancı Para Likidite Yeterlilik Oranı

$$\frac{\text{Vade Unsuru Taşımayan Yabancı Para Varlıklar+1 Hafta İçerisinde Gerçekleşecek Yabancı Para Nakit Girişleri}}{\text{Vade Unsuru Taşımayan Yabancı Para Yükümlülükler+1 Hafta İçerisinde Gerçekleşecek Yabancı Para Nakit Çıkışları}} \geq \text{yüzde}80$$

Bir aylık vade aralığında ölçülen orana göre ise vade unsuru bulunmayan varlıklar ile bir ay içinde meydana gelecek nakit girişleri toplamının vade unsuru bulunmayan yükümlülükler ile bir ay içinde meydana gelecek nakit çıkışları toplamına oranı %100’den, aynı mantıkla hesaplanan yabancı para likidite yeterlilik oranı ise %80’den az olamaz.

İkinci Vade Dilimine İlişkin Toplam Likidite Yeterlilik Oranı

*Vade Unsuru Taşımayan Varlıklar+1 Ay İçerisinde
Gerçekleşecek Nakit Girişleri*

----- ≥ yüzde100

*Vade Unsuru Taşımayan Yükümlülükler+1 Ay İçerisinde
Gerçekleşecek Nakit Çıktıları*

İkinci Vade Dilimine İlişkin Yabancı Para Likidite Yeterlilik Oranı

*Vade Unsuru Taşımayan Yabancı Para Varlıklar+1 Ay İçerisinde
Gerçekleşecek Yabancı Para Nakit Girişleri*

----- ≥ yüzde80

*Vade Unsuru Taşımayan Yabancı Para Yükümlülükler+1 Ay İçerisinde
Gerçekleşecek Yabancı Para Nakit Çıktıları*

Stok değerler üzerinden hesaplanan likidite yeterlilik oranı, bankaların en likit varlıkları toplamının mevduat, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve bankaların mevcut borçları ile sermaye benzeri krediler hariç kullanılan diğer krediler toplamına oranıdır ve bu oranın zorunlu karşılıklar için tesis dönemini içeren iki haftalık dönemdeki basit aritmetik ortalamasının % 7'den fazla olması gerekmektedir.

Ülkemizce kullanılmakta olan likidite yeterlilik oranlarını global likidite oranlarıyla karşılaştırdığımızda LCR'nin haftalık ve aylık likidite oranlarımızla benzerlik olduğu, NSFR'ye benzer bir likidite oranımızın ise mevcut bulunmadığı görülmektedir. NSFR'nin genel olarak mevduata dayalı fonlamayı tercih etmesi ve kısa vadeli piyasa olanaklarına karşı yüksek derecede ilişkisini caydırmayı hedeflemesi göz önünde tutulduğunda, Türk Bankacılık Sektörü için fonlamanın ağırlıklı olarak mevduat ile sağlanmasından dolayı söz konusu oranın standart rasyo olarak uygulanmasının bankacılık sektöründe ciddi bir sıkıntıya neden olmayacağı düşünülmektedir.

Öte yandan, Basel III uzlaşlarında, LCR'nin para birimleri nazarında sağlanması gerekmemektedir. Bahse konu geçen oranda para birimi farkı gözetmeksizin toplamda uyum sağlaması gereken bir oran olup, ayrı ayrı para birimlerinde likidite açıklarının meydana gelmesinin önlenmesi açısından lüzumlu

para birimleri bazında da LCR'nin bir gözlem rasyosu olarak izlenmesi öngörülmekte, ancak gözlem rasyosunda bir minimum değer bulunmamaktadır. Bu çerçevede, gözlem otoritelerince para biriminin dönüştürülebilirliğine göre minimum izleme rasyoları belirleyebilecekleri öngörülmektedir. Bu kapsamda, halihazırda ülkemizde uygulanan yabancı para likidite yeterlilik oranları global likidite oranlarının uygulamaya sokulmasıyla BDDK tarafından mevcut bankalarımız için yasal bir zorunluluk olmaktan çıkarılabilecek ve tercihe dayalı yabancı para minimum izleme rasyoları belirlenebilir olacaktır. Bankaların bilançolarında yabancı para işlemlerinin halen kayda değer bir büyüklükte olduğu dikkate alındığında, ülkemizde mevcut durumda bulunan yabancı para likidite yeterlilik oranının bir mecburiyet olmaktan çıkarılması, bir gözlem rasyosunun varlığına rağmen, bankaların yabancı para likidite yönetimi konusunda yeterli seviyede ihtiyatlı davranmamalarına yol açabilecektir.

Mevcut bankalarımızın varlıklarının önemli ölçüde kredilerden ve devlet borçlanma senetlerinden oluşmaktadır. Devlet borçlanma senetleri likit aktifler arasında yer almaktadır. Bankaların karlılık hedeflemelerine ilişkin, risk alabilme oranları ve yurtdışı kaynaklı fon sağlayabilme olanaklarına bağlı olarak kredi miktarlarını belirlemektedirler. Ülkemiz tarafından likidite oranı uygulamasına başlanmıştır. Bankalar bilançolarında gerekli ölçüde likit varlık bulundurmaktadırlar. Mevcut durumda benzer bir likidite düzenlememiz bulunduğu global likidite oranlarının uygulamaya konulmasının bankalarımızın likit varlıkları ve kredi üzerinde sınırlı ölçüde etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Global likidite oranları likit varlık tanımını varlığın kredi derecesine dayandırmaktadır. Bankanın likidite riskini aldığı ülke veya merkez ülke dışındaki ülkelerin ihraç ettiği devlet, şirket tahvilleri, borçlanma senetleri ve varlığa dayalı menkul kıymetler yüksek kredi derecesine haizse likit varlıklar içinde bulunabilmekte, aksi halde, likit varlıklar içinde yerini alamamaktadır.

“Gelişmekte olan ülkelerin kredi derecesi genel olarak gelişmiş ülkelere daha düşük seviyede olduğundan, bu durumun ülkemizin de içerisinde yer aldığı gelişmekte olan ülkelerin devlet borçlanma senetlerine olan talebinin düşürebileceği öngörülmektedir. Diğer taraftan, Eylül 2011 itibarıyla Türk Bankacılık Sektörü varlıklarının yüzde 3,9'unu seküritizasyon ve sendikasyon kredileri ile fon kaynağı

sağlanmaktadır. Bu minvalde, uluslararası bankaların hedeflediği likidite oranlarına ulaşabilmek için kredilerini düşürmeleri neticesinde bankalarımızın da yurt dışı kaynaklarında azalma yaşanabilecek, bu durumda ise bankaların fonlama gücünü ile karşılaşmalarına neden olabilecektir. Gerek devlet borçlanma senetlerine olan talepteki, gerekse bankaların yurt dışından ulaştıkları kaynaklardaki azalış ülkemize giriş yapan sermaye miktarını etkileyebilecektir.”⁴⁹

Dolayısıyla, Basel III Uzlaşısı için önerilen geçiş sürecinde bir çok ülke likidite konusunda baştan bir düzenleme hazırlayacak ve sektörü yeni kurallara entegre hale getirmek durumundayken ülkemizde bu sektörde güçlü bir altyapı sistemi bulunmaktadır.

3.2.5 Sistemik Öneme Sahip Bankalar İçin Ek Sermaye Yükümlülüğü Getirilmesi

GSIB’leri ülkemizin gelişmesi yönünden iki bakımdan ele almak mümkündür. Birincil olarak uluslararası aktif GSIB’lerin ülkemizdeki konumlanması incelendiğinde; ana ülkede sistematik öneme haiz olan uluslararası finansal şirketlerin ülkemizde genellikle iştirak olarak faaliyet gösteriyor olmaları kriz durumunda çözümlenmelerini basite indirgemektedir. Şube biçiminde kurulmuş diğer bankaların payı ise oldukça düşüktür. Ayrıca, yabancı bankaların ülkemizde bulunan şubeleri de dahil edilerek ülkemizde faal halde bulunan mevcut bankalar 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na tabidir. İlgili kuruluşlar Türkiye finansal sistemi yönünden sistematik bir risk oluşturmamakla birlikte, bulaşma etkisi nedeni ile her zaman yakinen takip edilmektedir.

İkincil olarak ülkemizdeki finansal şirketler içinde GSIB olarak tanımlanacak sistematik öneme sahip kuruluşların durumudur. Türkiye’de faaliyetine devan eden 49 bankadan 10’u toplam aktifler içerisinde yüzde 83’lük dilime sahiptir. İlgili bankalar büyüklükleri, sistematik riske neden olan potansiyelleri ve ödeme sistemlerindeki önemli rolleri göz önünde tutularak, söz konusu otoritelerce yakın olarak izlenmekte, etkin gözetim ve denetime tabi tutulmaktadırlar. Mevcut durumda, bankacılık mevzuatının GSIB yaratılmasını teşvik edici olmaktan uzak olup, ilgili şirketlerden

⁴⁹ TCMB. Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2011.

kaynaklanacak risklerle mücadeleye engelleyici bir nitelik de bulunmamaktadır. Sermaye ve likidite yeterliliği yönünden küçük veya büyük mevcut bankaların dayanıklılığı mevcut yasal düzenlemeler açısından izlenmektedir.⁵⁰

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde; sağlam öz sermaye yapısı, sağlıklı bir likidite profili, düşük seviyede kaldıraç oranı ve mevduat bazlı fonlama yapısına sahip olan Türk Bankacılık Sektörünün, Basel III uzlaşlarından diğer ülkelere kıyasla daha az etkileneceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, Uzlaşya ilişkin olarak ülkemizde gerekli çalışmalara başlanmış olup, Basel Komitesi tarafından belirlenen takvime uygun olarak BDDK tarafınca mevzuatımıza eklenmesi ve uygulanması hedeflenmektedir.

3.3 ELEŞTİRİLER

Basel Uzlaşları ilk yayımlanışından itibaren kurguladığı ana temayı değiştirmemiş, günün zorluklarına göre kendini revize etmiştir. Uzlaşlar, finansal piyasa risklerini hesaplayarak bir sermaye yeterlilik oranını ve hesaplama yöntemini belirlemiştir. Ancak yapılan her değişiklik sonrası ekonomik krizler yaşanmaya devam etmiştir.

Uzlaşlar sürekli olarak kendini yenilemeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. İlk olarak kredi riskini ele alan uzlaş zamanla piyasa riskini dikkate almış ve operasyonel risklerle risk algısını genişletmiştir. Fakat bunca risk algısını hesaplamaya çalışırken halen risk olarak tanımlanacak konularda yetersiz kalmaktadır. Örneğin siyasi risk olarak tanımlanabilecek bir risk mevcutken bu risk halen Basel hesaplamalarında tam olarak yer almaktadır.

Basel I uzlaşısı basit ve anlaşılır bir biçimde yayımlanmışken daha sonraki uzlaşlar artık daha karmaşık ve uygulanması pahalı olarak ortaya çıkmıştır. Basitlikten uzaklaşıp yüksek risk duyarlılığına doğru bir yol alınmış fakat uzlaşlar ileride meydana gelecek ekonomik krizleri önlemede başarılı olamamıştır.

---

⁵⁰ TCMB, Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2010.

Basel uzlaşlarını genel olarak değerlendirildiğinde, uzlaşlar sermaye gereğinden fazla önem verdiği fark edilecektir. Krizler incelendiğinde sermaye yeterliliğinden daha ziyade likidite problemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda ister istemez Basel Uzlaşlarını tartışmaya açık hale getirmektedir.

Basel Uzlaşlarında halen risk farklılaştırılması yeterli değildir. Dolayısıyla istenen sonuçlarda güvenilirlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte aynı derecelendirme notuna sahip bir şirket ile bir banka veya bir şirketle bir hkmet alacağı farklı risk ağırlığına tabi tutuluyor. Bu durumda Basel Uzlaşlarının tenkit edildiği bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yaşanan finansal kriz süreci, mevcut global bankacılık düzenlemelerinin krizlerin önlenmesinde başarılı olamadığını gözler önüne sermiştir. Basel Bankacılık Denetim Komitesi 1970'ten itibaren etkin bankacılık denetim ilkelerinden sermaye yeterliliği düzenlemelerine kadar birçok kural yayımlamıştır. Hukuki bağlayıcılığı ve yaptırım gücü olmasa da Basel Komitesinin yayımladığı Basel I Uzlaşısı ile Basel II Uzlaşısı bugün dünya genelinde çok sayıda ülkede ulusal düzenlemeler haline gelmiştir. Ancak, Basel Uzlaşıları, bankacılık alanında finansal sağlamlığı korumayı ve sektörde devam ettirilebilir bir ilerlemeyi hedeflemiş olsa da, söz konusu düzenlemeler tek başlarına krizleri önleyecek durumda da değildir. Bu kapsamda, mevcut küresel bankacılık düzenlemelerinde değişim yaşanması kaçınılmaz hale gelmiştir.

12 Eylül 2010 tarihinde tüm dünyaya açıklanan Basel III düzenlemeleri, “*global krizde Basel II Uzlaşısı yeterli olmadı*” tenkitlerine cevaben Basel Komitesince ek bir yazı hazırlanıp, Basel II uygulamalarını pasifize etmeden, var olan hususlara ilave olarak yeni hükümler ortaya konmuştur. Dünyaya yağın ekonomik krizlerin en büyük nedenleri olarak gösterilen yüksek borçlanma, ihtiyacı karşılayamayan likidite ve güçsüz sermaye yapısı vb. olgulara çözüm niteliğinde öneriler getirmesi sayesinde Basel III'ün bankacılık sistemine önemli katkısı olacaktır. Nitekim, belirlenmiş ek rasyolar bankayı olağandışı şartlarda da şartnamede bulunan hükümleri uygulayabilecek güçlü likidite ve sermayeye mecbur kılan yeni kurallardır.

Basel III düzenlemeleri etkileri itibarıyla zorlu ekonomik neticeler doğursa da sermaye yeterliliği hesaplamasının özünde önemli değişiklikler getirmemektedir. Yeni düzenlemede, sermayenin kalitesinin ve tutarının artırılmasının yanında, ek sermaye tamponu oluşturulmasına ilave olarak Basel II Uzlaşısının en önemli noksanlığı risk bazlı olmayan kaldıraç oranları ve likidite yeterlilik de ilave edilmiş olup, söz konusu düzenlemelerin 2019 yılına kadar yayılan bir dönemde hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

Basel III uzlaşılarında sermayenin niteliğine ilişkin değişikliklerle birlikte, SYR'nin ölçülmesinde hesaba katılan özkaynak skontlarının daha fazla zararı karşılabilecek sınırı olması bütün bankacılık sistemine önemli yardımları olacaktır.

Basel III Uzlaşısının etkin olabilmesi içerdiği düzenlemelere bağlılığın sürdürülmesi ile mümkün olabilecektir. Daha sıkı sermaye standartlarının uygulanmasının yaratacağı maliyetlere karşılık, bu düzenlemelerin finansal istikrar ve daha dengeli bir ekonomik büyümeye orta ve uzun vadede sağlayacağı faydanın iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Zira, söz konusu düzenlemelerin özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeyi ne ölçüde olumsuz etkileyeceği henüz net bir şekilde ortaya çıkabilmiş değildir. Öte yandan, Basel III'ün makroekonomik etkilerinin değerlendirildiği birçok farklı çalışmada kısa vadede ekonomik büyüme olumsuz etkilense dahi uzun vadede söz konusu düzenlemelerinin makroekonomik büyümeyi olumlu etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Basel Uzlaşılara ilişkin, teknik seviyesinin yüksek olması ve uygulanmasının pahalı olması, ölçümlenmesinde istenen sonuçların tam olarak elde edilememesi, temel sorun likidite olmasına karşın bu konuya eğilmeyi görece daha az önemli olan sermayeye büyük önem atfetmesi ve risk ağırlık oranlarında tutarsızlık olduğuna ilişkin eleştiriler olduğu değerlendirilmektedir.

Basel III Uzlaşısına yönelik hazırlanma ve düzenleme işlemlerine başlamış olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Basel III Uzlaşısını Basel Komitesi tarafından belirlenen takvime uygun olarak mevzuat çalışmalarını planlamaktadır.

Türk Bankacılık Sektörü açısından ise, Basel III uzlaşmaları ile öngörülen yenilikler, Basel II'nin özünde önem arz edecek değişiklikler göstermeyen ancak yükümlülükleri daha da yoğunlaştıran bir özellik taşıdığından, Türk Bankacılık Sektörünün Basel II Uzlaşısına uyumunun sağlanması önem arz etmektedir. Ayrıca, Basel III uzlaşılardan önce BDDK tarafından son yaşanan küresel krizden önce ve kriz sürecinde işleme konulmuş olan likiditeye getirilmiş sınırlamalar, SYR'nin yüzde 8 yerine yüzde 12 olması, karşılıklara ilişkin değişiklikler, kar dağıtımının izne bağlanması ile ülkemiz bankalarının kaliteli sermaye yapısı, sağlıklı bir likidite profili,

düşük kaldıraç oranı ve mevduat bazlı fonlama yapısı sayesinde krizin ağır şekilde etkilediği batı ülkelerinden olumlu anlamda farklılık gösterdiğinden dolayı Türk Bankacılık Sektörünün söz konusu düzenlemelere hızla uyum sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Al-Darwish, Ahmed; Hafeman, Michael; Impavido, Gregorio; Kemp, Malcolm; O'Malley, Padraic, (2011), "Possible Unintended Consequences of Basel III and Solvency II", IMF Working Paper, No:187

Avcıbaşı, Fatma Tuğba, (2008), "Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri", Yüksek Lisans Tezi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Aralık 2010), "Sorularla Basel III", Risk Yönetimi Dairesi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Eylül 2011), "Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu", Risk Yönetimi Dairesi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Mart 2011), "Basel-II Üçüncü Sayısal Etki Çalışması QIS-TR3 Değerlendirme Raporu" Risk Yönetimi Dairesi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ocak 2005), "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (BASEL-II)", Araştırma Dairesi

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Eylül 2011), "Finansal Piyasalar Raporu", Sayı:23

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Eylül 2011), "Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü", Sayı:2011/4

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ekim 2009), “Risk Bülteni”, Sayı:4

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ocak 2010), “Risk Bülteni”
Sayı:5

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Nisan 2010), “Risk Bülteni”
Sayı:6

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Temmuz 2010), “Risk Bülteni” Sayı:7

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ekim 2010), “Risk Bülteni”
Sayı:8

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ocak 2011), “Risk Bülteni”
Sayı:9

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Nisan 2011), “Risk Bülteni”
Sayı:10

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Temmuz 2011), “Risk Bülteni” Sayı:11

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (Ekim 2011), “Risk Bülteni”
Sayı:12

Basel Committee on Banking Supervision, (2009), “Enhancements to the Basel II Framework”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Aralık 2009), “Strengthening the Resilience of the Banking Sector-Consultative Document”,BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Aralık 2009), “International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Eylül 2010), “Press Release (Group of Governors and Heads of Supervision Announces Higher Global Minimum Capital Standards)”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Ekim 2010), “The Basel Committee’s Response to the Financial Crisis: Report to the G-20”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Ekim 2011), “Progress Report on Basel III Implementation”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Ocak 2009), “Proposed Enhancements to the Basel II Framework”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Temmuz 2010), “Countercyclical Capital Buffer Proposal”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Aralık 2010), “Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Aralık 2010), “Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Haziran 2011), “Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems- Revised Version”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Aralık 2010), “Results of the Comprehensive Quantitative Impact Study”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Ocak 2009), “Proposed Enhancements to the Basel II Framework”, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (2010), “Press Release: Group of Governors & Heads of Supervision Reach Broad Agreement on Basel Committee Capital & Liquidity Reform“, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (2010), “An Assessment of The Long-Term Economic Impact of Stronger Capital And Liquidity Requirements,“,BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Temmuz 2011), “Global Systemically Important Banks: Assessment Methodology and the Additional Loss Absorbency Requirement - Consultative Document“, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (Kasım 2011), “Global Systemically Important Banks: Assessment Methodology and the Additional Loss Absorbency Requirement“, BIS

Basel Committee on Banking Supervision, (2010), “Assessing the Macroeconomic Impact of The Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements - Interim Report“, BIS

Blundell-Wignall, Adrian; Atkinson, Paul, (2010), “Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital And Liquidity“, OECD Journal: Financial Market Trends, Sayı: 1

Candan, Hasan, (2009), “Kriz Sürecinde Basel II’de Öngörülen Değişiklikler“, Bankacılar Dergisi

Civelek Yüce, Burcu, (Kasım 2009), “Küresel Finansal Kriz ve Türk Bankacılık Sektörü”

Çalışır, Mustafa; Şahin İlhan, (2011), “Finansal Kriz Sürecinde Basel II Uzlaşısının Değerlendirilmesi ve Geliştirilen Basel III Kriterleri ile Karşılaştırılması“, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Sayı: 554

Çalışır, Mustafa; Şahin İlhan, (2011), “ Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel II Uzlaşısı’na Uyum Faaliyetleri ve Sektördeki Olası Etkilerini Değerlendirmeye

Yönelik Bir Uygulama Çalışması”, The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management, Sayı:6

Eker, Mehmet Hasan, (2011), “Yeni Basel Düzenlemelerinde Reformlar: BASEL III”, www.riskonomi.com

Financial Stability Institute, (Mayıs 2011), “Basel III: Stronger Banks and a More Resilient Financial System”, FSI

Ghos, Swati R; Sugawara, Naotaka; Zalduendo, Juan, (Ağustos 2011), “Banking Flows and Financial Crisis Financial Interconnectedness and Basel III Effects”, The World Bank, Policy Research Working Paper 5769

Green, Peter; Jennings-Mares, Jeremy; Kim, Helen, (2010), “The New Global Minimum Capital Standards Under Basel III”

Gromova-Schneider, Anastasia; Niziolek, Caroline, (2011), “The Road to Basel III-Quantitative Impact Study, the Basel III Framework and Implementation in the EU”

Institute of International Finance, (Aralık 2010), “Basel III-Liquidity Standards

IIF Preliminary Analysis”, IIF

J. Lyons, Gregory; E. Casey, Chan, (Temmuz 2011), “Basel III-An Initial Piece of the Global Puzzle”, Banking & Financial Services Policy Report, Sayı:30

King, Peter; Tarbert, Heath, (Mayıs 2011), “Basel III: An Overview”, Banking & Financial Services Policy Report, Sayı:30

Sağlam, Selen Özlem, (2010), “Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Bankacılık Sistemine Entegrasyonu ve Basel III Uzlaşısı”, Yüksek Lisans Tezi

Şendoğdu, Aslan, (2010), “Basel II Kriterlerinin Dünü Bugünü ve Gelecek İçin Bir Üst Sürümüne Olan İhtiyacın Kaçınılmazlığı”, Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:2

The Royal Bank of Scotland, (Kasım 2010), “Basel III’ and IFRS 9-A Tightening of the Regulations”, RBS

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (Mayıs 2010), “Finansal İstikrar Raporu”

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (Aralık 2010), “Finansal İstikrar Raporu”

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (Mayıs 2011), “Finansal İstikrar Raporu”

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (Kasım 2011), “Finansal İstikrar Raporu”

Yardımcıoğlu, Mahmut; Demirel, H.Gökçe, (Kasım 2010), “Risk Yönetiminde Kriz Sonrası Yeni Finansal Mimariye Yönelik Bir Adım: Basel III”, Mali Çözüm

Yıldız, Eşref, (2007), “Basel II’nin Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi

www.coskunkucukozmen.com

www.riskonomi.com